

Sociální práce s cizinci a služby poskytované Integračními centry pohledem jejich zaměstnanců

Renata Šošolíková

Bakalářská práce
2018

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Renata Šošolíková**
Osobní číslo: **H140523**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Sociální práce s cizinci a služby poskytované integračními centry
pohledem jejich zaměstnanců**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek v oblasti migrace, sociálně pedagogické práce s cizinci a služeb integračních center.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu.
Realizace smíšeného výzkumu formou dotazníku a rozhovoru.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

MATOUŠEK, Oldřich. Základy sociální práce. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-331-4.

MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ, ed. Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-x.

LEVOVÁ, Jana, ed. Metodika pro práci s cizinci žijícími v České republice, kteří jsou ohroženi domácím násilím. Brno: Spondea při ČČK Brno, 2010. ISBN 978-80-254-8499-9.

UHEREK, Zdeněk, Věra HONUSKOVÁ, Šarka OŠTÁDALOVÁ a Vladislav GÜNTER. Migrace: historie a současnost. Ostrava: Občanské sdružení PANT, 2016. Moderní dějiny (Občanské sdružení PANT). ISBN 978-80-905942-9-6.

MASLEN, J., BRNULA, P. Sociálna práca s utečencami. Vyd. 1. Bratislava: Občanske združenie Sociálna práca, 2004. 108 s. ISBN 80-89185-06-1.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **22. listopadu 2017**

Termín odevzdání bakalářské práce: **27. dubna 2018**

Ve Zlině dne 22. listopadu 2017

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Berou na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby⁽¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzálním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3⁽²⁾;
- podle § 60⁽³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60⁽³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 20.4.2019

.....

⁽¹⁾ Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47a Zveřejněním obhajobních prací

⁽²⁾ Pokud dílo vzniklo jako školní dílo podle autorského zákona, je považováno za dílo, které vzniklo výhradně pro potřebu školy, a jehož užití je omezeno, včetně práva šířit dílo elektronicky prostřednictvím digitálních knihoven školních prací, kterým zprostředkuje Zpráva o využití školního díla podle autorského zákona.

ABSTRAKT

Teoretická část bakalářské práce se zaměřuje na sociální práci s cizinci a poskytování služeb integračními centry. Teoretická část je rozdělena do 4 kapitol. První kapitola se zabývá základními pojmy v oblasti cizinci, migrace a legislativy v této oblasti. Druhá kapitola má za cíl popsat druhy integrace cizinců do společnosti. Třetí kapitola se zabývá sociální prací s cizinci, metodami sociální práce a legislativou. Čtvrtá kapitola je zaměřena na Integrační centra, kde jsou uvedeny služby integračních center a jejich působnost. Praktická část má za cíl stanovit, jakým způsobem probíhá sociální práce s cizinci prostřednictvím kvalifikovaného sociálního pracovníka Integračního centra. Tento cíl byl zvolen z toho důvodu, že sociální práce s cizinci je jen okrajovou oblastí sociální práce a není samostatným tématem publikací.

Klíčová slova: Cizinec, migrace, sociální práce, sociální pracovník, Integrační centrum

ABSTRACT

Theoretical part of Bachelor thesis focuses social work with foreigners and the provision of services by integration centers. Theoretical part is divided into 4 chapters. The first chapter deals with the basic concepts of foreigners, migration and legislation. The second chapter aims to describe the types of integration of foreigners into society. The third chapter deals with social work with foreigners, social work methods and legislation. The fourth chapter focuses on Integration Centers, where are presented services of integration centers and their competencies. The practical part aims to determine how social work is done with foreigners through a qualified social worker. This objective was chosen because social work with foreigners is only a marginal area of social work and is not an independent topic of publication.

Keywords: Foreigners, migration, social work, social worker, Integration centers

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucímu práce Mgr. Jakubovi Hladíkovi, PhD. za profesionální přístup, vstřícnost, cenné rady a připomínky, které mi pomohly při psaní této práce.

Dále bych chtěla poděkovat pracovníkům Integrovaných center za čas, který mi věnovali a také za to, že se podělili o své zkušenosti a názory.

V neposlední řadě bych chtěla poděkovat také svým přátelům a rodině za podporu a trpělivost za celé roky studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 CIZINCI A MIGRACE	12
1.1 OBČANÉ ZEMÍ MIMO EU (OBČANÉ TŘETÍCH ZEMÍ)	14
1.2 LEGÁLNÍ A NELEGÁLNÍ MIGRACE	15
1.3 AKTUÁLNÍ MIGRAČNÍ VLNA V ČR	16
1.4 LEGISLATIVNÍ RÁMEC POBYTU CIZINCŮ V ČR	17
1.4.1 Instituce, které se zabírají pobyty cizinců v ČR:.....	18
2 INTEGRACE CIZINCŮ DO ČESKÉ SPOLEČNOSTI	20
2.1 KULTURNÍ DIMENZE	21
2.2 STRUKTURÁLNÍ DIMENZE	21
2.3 INTERAKTIVNÍ DIMENZE	21
2.4 IDENTIFIKAČNÍ DIMENZE	22
3 SOCIÁLNÍ PRÁCE	23
3.1 SOCIÁLNÍ PRÁCE S CIZINCI	24
3.2 SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK	26
3.2.1 Kompetence sociálního pracovníka	27
3.3 METODY SOCIÁLNÍ PRÁCE	27
3.4 LEGISLATIVA – ZÁKON Č.108/2006 Sb.,.....	28
4 INTEGRAČNÍ CENTRA	30
4.1 POSKYTOVANÉ SLUŽBY	31
II PRAKTICKÁ ČÁST	34
5 ÚVOD	35
5.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	35
5.2 CÍLE VÝZKUMU	35
5.3 METODA SBĚRU DAT	36
5.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR A TECHNIKA SBĚRU DAT	36
5.4.1 Informace o respondentech	37
6 ZPRACOVÁNÍ ÚDAJŮ	38
6.1 STOOSMIČKA JE ZÁKLAD	38
6.2 STÁLE SE VZDĚLÁVAT JE DŮLEŽITÉ	40
6.3 KLIENT A JEHO POTŘEBY JSOU VŽDY NA PRVNÍM MÍSTĚ	42
6.4 ZAMĚSTNÁNÍ JAKO PRVNÍ KROK K NOVÉMU ŽIVOTU	44
6.5 POMOC KLIENTOVI V PŘIROZENÉM PROSTŘEDÍ	45
6.6 ČESKÝ JAZYK JAKO ZÁKLAD VŠEHO	46
7 SHRUTÍ	47
ZÁVĚR	49
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	51
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	55

ÚVOD

V dnešní době je téma cizinci velice aktuální. Nárůst cizinců se velice rychle navyšuje. Česká republika se v dnešním 21. století stává cílovou zemí pro migranty (Dohnalová, 2012). Dle výzkumu veřejného mínění se ukázalo, že zabývat se migrací je naléhavé. Migrace se dostala v žebříčku naléhavosti na vrchol. Za důležité to považuje 93% Čechů. Podle Statistického úřadu vzrostl počet cizinců od roku 2005 o 178.000 (Český statistický úřad, © 2016). V ČR mají působnost Integrační centra, které poskytují sociální služby určené pro cizince. Z důvodu růstu počtu cizinců poptávka na jejich služby roste. Považuje se za důležité, aby zaměstnanci Integračních center byli připraveni na setkání s odlišnými kulturami a uměli nabízet pomoc a umět zacházet pozitivně s rozdíly (Dohnalová, 2012).

V první kapitole se dozvídáme o pojmu migrace, kdy migraci lze vyjádřit také slovem stěhování. Jedná se o pohyb, kdy účelem je změna místa pobytu. Změna místa pobytu může být dočasná, trvalá, nebo ji můžeme chápat jako vynucené rozhodnutí, nebo může být i proti vůli člověka, kdy je jeho tělo přemístěno bez jeho vlastní aktivity (Uherek, 2016, s. 7). Jak píše Alan Simmons, migrace má zpravidla tři dimenze: změnu bydlení, změnu zaměstnání a proměnu v sociálních vztazích. (Simmons 1987 in Uherek 2016). V bakalářské práci se zabýváme migrací integrační, kdy dosavadním největším producentem byla USA jako země s dlouhodobě vysokými pozitivními migračními saldy, kde byla integrační politika palčivější než v Evropě. Do roku 1989 nebyla imigrace výrazná, ale to neznamená, že by české země byly bez historie migrace (Uherek, 2016).

Třetí kapitola se zabývá sociální prací, kdy sociální práce s cizinci je v dnešní době považována za jednu z nejnáročnějších oblastí. Při vzrůstajícím počtu cizinců na území ČR, ať už se jedná o dlouhodobě, nebo trvale usazené cizince, jeví se sociální práce s cizinci jako důležitá součást sociálních služeb (Trousil, 2007, s. 110). Terénní sociální práce má za cíl podporovat sociální začlenění a také je cílem prevence sociálního vyloučení. Účelem terénní sociální práce je omezovat sociálně rizikové jevy a snažit se zmírnit negativní dopady a rizika životních situací klientů. Díky této metodě mohou klienti získat sociální kompetence a informace, které jsou potřeba k vyřešení jejich problémů. (Nedělníková a kol, 2007).

Čtvrtá kapitola má za cíl seznámit čtenáře s Integračními centry, kdy se celá kapitola zabývá, kdo Integrační centra jsou, čím se zabývají a pro koho jsou určena. Integrační centra se nacházejí v každém kraji a jsou určena pro občany třetích zemí. Služby těchto center jsou

poskytovány bezplatně. V centrech se nacházejí sociální pracovníci, tlumočníci a právní poradci, kteří jsou tady pro každého, kdo potřebuje pomoc. Pomáhají jak ambulantně tak i formou terénních programů.

Praktická část bakalářské práce má za cíl zjistit, jakým způsobem probíhá sociální práce s cizinci prostřednictvím kvalifikovaného sociálního pracovníka Integrovaného centra. Publikace neobsahují přesný popis sociální práce s touto cílovou skupinou. Sociální práce s cizinci je pouze okrajovým tématem sociální práce. Z toho důvodu má bakalářská práce za cíl zjistit, jakým způsobem probíhá sociální práce s cizinci prostřednictvím kvalifikovaného sociálního pracovníka Integrovaného centra. Dalším cílem bude zjistit, jakou kvalifikaci musí sociální pracovník mít, jakým způsobem se dále vzdělává. Výzkum byl prováděn na základě kvalitativního výzkumu za pomoci polostrukturovaných rozhovorů se sociálními pracovníky Integrovaného centra.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 CIZINCI A MIGRACE

Podle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR je cizinec fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské unie. (§1, zákon č. 326/1999 Sb.). Cizinec je osoba, která má jiné občanství než české. Cizincům na území ČR je přiznáván různý status, určený zpravidla délkou a účelem pobytu, od kterého jsou odvoována další práva a povinnosti (Dohnalová, 2012, s. 6). 1. 1. 2014 vstoupil v platnost zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky. Tato právní úprava umožňuje dvojité státní občanství. Další změnu, kterou přinesla, je umožnění získání státního občanství ČR pro cizince druhé generace žijící v ČR TZV., prohlášením, kdy po splnění zákonných podmínek má cizinec na nabytí státního občanství České republiky právní nárok (Český statistický úřad, © 2016, online).

Vstup, pobyt a vycestování z území ČR je v kompetenci Ministerstva vnitra, Ministerstva zahraničních věcí a Policie ČR. Cizinec může na území ČR pobývat přechodně nebo trvale. V zákoně č. 326/1999 Sb., jsou uvedeny důvody pro neudělení dlouhodobého víza nebo jiného povolení k pobytu. Ministerstvo zahraničních věcí rozhoduje o udělení krátkodobého víza, tj. do 90 dnů, kdy tato oblast je upravena nařízením Evropského parlamentu a Rady č. 810/2009 o kodexu Společenství o vízech (vízový kodex). O prodloužení doby pobytu na krátkodobé vízum rozhoduje odbor cizinecké policie. Ředitelství služby cizinecké policie rozhoduje o udělení krátkodobého víza na hraničním přechodu.

Migraci chápeme jako trvalý, dlouhodobý či krátkodobý proces, kdy cizinci, buď sami za sebe, nebo ve skupinách, překračují hranice země. Existuje více důvodů, proč jednotlivci či skupiny překračují hranice. Jedná se o to, že v dané zemi cizince nastaly změny, které mohly nastat v oblasti hospodářské, kulturní, nebo společenské. Migraci dělíme na dobrovolnou a vynucenou. Stává se ale, že dobrovolná migrace splývá s migrací vynucenou. Migrace dobrovolná se vyznačuje tím, že cizinec migruje z vlastní iniciativy. Jedná se i o migraci individuální, kolektivní nebo masovou.

Migrace je fenomén, který má na Českou republiku ekonomické a společenské dopady. Jedná se o vstup cizinců na území ČR, jejich pobyt na území a také integraci. Jsou to procesy, které mohou mít pozitivní, ale i negativní dopad pro Českou republiku. Je důležité vymezit zásady a cíle strategie pro migrační politiku, kdy tyto strategie vedou k upevnování kladných aspektů migrace a dochází k popírání negativních jevů a rizik, které jsou spojeny s migrací. Migrační politika České republiky plyne ze společných právních nástrojů

Unie. Mezi pole působnosti migrace patří mezinárodní ochrana neboli azyl, dále ochrana vnější hranice a také vyhoštění cizinců, kteří jsou na území neoprávněně. Česká republika musí brát na vědomí potřeby a možnosti státu při řešení přístupu migrace (Aktuální informace o migraci, © 2017).

Schengenský prostor se sebou přináší pozitiva z důvodu chybějící kontroly na hranicích. Jedná se o pozitiva, které zahrnují volný pohyb osob, služby a zboží. Záměrem je bezpečný, funkční a stabilní schengenský prostor, kdy k tomu dochází také z důvodu účinnější a zodpovědnější migrační politiky. V roce 2015 uvedla Evropská komise „*Evropský program pro migraci*“. Jde o program, kterým se řídí Česká republika i Evropská unie, který zahrnuje přijímání legálních migrantů a ulehčuje jim vstup na území a zároveň uchovává konkurenceschopnost v ekonomickém prostředí. Dále ulehčuje vstup cizincům, kteří jsou pod nátlakem vnějších okolností a vstoupili na území nelegálně, zabezpečuje integraci cizincům, kdy se integrace snaží zabránit rizikům a negativním společenským jevům a zároveň slouží k ochraně práv (Aktuální informace o migraci, © 2017, online).

Už dříve lidé migrovali a to z důvodu, aby získali nový zdroj potravy, aby unikli před přírodními katastrofami, nebezpečím, které hrozilo v jejich zemi. V současné době spousta cizinců hledá nové místo, kde by mohli být. To ale způsobuje spoustu problému, hlavně mezi původními obyvateli a cizinci (Dvořáková, s. 19, 2008).

Pokud se cizinec rozhodne migrovat, už to plánování a rozhodování je složité pro něj a poté, co se přestěhuje, čeká ho spousta procesů v postmigračním období, které mají velký vliv jak pro jednotlivce, tak i pro skupiny lidí. Zvyknutí na nové prostředí je složitější pro cizince, který měl v životě více změn. Je prostě se přestěhovat do nového bytu, který je ve stejném městě, ale je těžší se přestěhovat do nového bytu, který je v jiném městě a obnáší to změnu zaměstnání a ještě těžší je se přestěhovat někam, kde je jiné jazykové prostředí, jiná kultura, jiné klimatické podmínky, náboženství. Tyto změny jsou náročné nejen pro jedince, ale i pro společnost. Mezinárodní migrace nese sebou více změn do života jednotlivce, jako oděv, který je typický pro danou kulturu, můžou nastat problémy se stravováním pro dítě s jiným náboženstvím, nebo pokud dítě z náboženských nebo etických důvodů se nemůže převléct do cvičebního úboru, musí rodiče osvobodit dítě z tělesné výchovy. (Uherek, 2016).

Sarah E. Simons publikovala texty o sociální asimilaci, které byly vydány v roce 1901-1902. Tato série textů obsahuje historické analogie a příklady mezilidského soužití od sta-

rověku až po současnost. Autorka vyjadřuje svůj názor, že „*Asimilační procesy jsou staré jako lidstvo samo a že nikoli jednota krve, ale hodnot a ideálů vytváří jednotný národní celek*“ (Simons in Uherek, 2016).

Sarah E. Simons vyjadřuje ve svých tezích o asimilaci to, že:

- Čím více je společných znaků mezi rasami, tím je asimilace rychlejší.
- Asimilace znamená společné myšlenky a instituce, což spadá do psychologických záležitostí než biologických.
- Pokud jsou si kultury bližší, vznikají větší vzájemné kontakty.
- Pokud jsou si dva body podobné, jejich vztah bude blíž reciprocitě.
- Jestli se stane, že rasová odlišnost je větší, tak se stane, že i rezistence vůči asimilaci je větší (Simons, 1901-1902 in Uherek, 2016).

Migrace lze označit jako prvek lidského života a také jako strategii k vyřešení situace, nikoliv patologický jev. Je důležité pochopit, proč se migrace uskutečňuje a proč neuskutečňuje. V současnosti se proto tvoří skupiny badatelů, kteří se snaží přijít na to, proč lidé migrují, proč neimigrují a co to vůbec znamená. Skupiny lidí, které se nachází na území, kde proběhla živelná katastrofa, probíhá válečný konflikt, nebo z ekonomického hlediska, tak se stěhují pryč z těchto území. Existují ale jedinci, kteří zůstávají v takovém nebezpečném prostředí, nebo v prostředí, kde je problém najít si obživu. Proto je studium mobility a imobility výraznou badatelskou oblastí (Uherek, 2016).

Migraci lze také definovat jako společenskou situaci, která potřebuje nové vysvětlení. Nynější teorie kladou důraz na subjektivní a kolektivní podněty, protože zavrhnou ekonomická vysvětlení a přímé kalkulace. Snaží se vysvětlit, proč se jedinci nebo skupiny stěhují, ale příčiny hledají v zemi, ze které jedinci odcházejí, ne v zemi, kam se stěhují (Uherek, 2016).

1.1 Občané zemí mimo EU (Občané třetích zemí)

Cizinec, který není občanem státu EU a současně občanem Norska, Švýcarska, Lichtenštejnska a Islandu je občanem třetí země.

První skupinou občanů třetích zemí jsou cizinci, kteří v ČR pobývají krátkodobě. Tzn. do 90 dnů a bez víz. Podle předpisu Evropských společenství – nařízení Rady č. 539/2001, mohou občané třetích zemí přechodně pobývat na území ČR bez víza, kdy Rada stanoví seznam třetích zemí, jejichž státní příslušníci jsou od této povinnosti osvobozeni. Dále také

mohou pobývat občané třetích zemí na základě mezinárodní smlouvy a na základě nařízení vlády a v některých dalších případech vymezených v § 18 zákona č. 326/1999 Sb. (Český statistický úřad, © 2016, online).

Další skupinou jsou občané třetích zemí, kteří pobývají v ČR na základě krátkodobých víz, kdy tito občané jsou povinni mít při vstupu do schengenského prostoru víza (Český statistický úřad, © 2016, online). Krátkodobá víza slouží k jednomu, nebo několika vstupům do území schengenského prostoru, přičemž doba pobytu nesmí přesáhnout 90 dnů. Zastupitelský úřad rozhoduje o udělení krátkodobého víza, kdy žádost je potřeba podat zastupitelském úřadu ČR v zemi svého původu, pokud tam má cizinec povolen dlouhodobý či trvalý pobyt (Migrace, © 2017, online).

Třetí skupinou jsou občané třetích zemí, kteří pobývají v ČR na základě dlouhodobých víz, kdy maximální platnost víza je 1 rok. Na vízum navazuje povolení k dlouhodobému pobytu, z čehož vyplývá, že platnost víza nelze prodloužit (Český statistický úřad, © 2016). Dlouhodobá víza se udělují za účelem podnikání, zaměstnání, sloučení rodiny, studia.

Čtvrtá skupina jsou občané třetích zemí k dlouhodobému pobytu, kdy jde o povolení, které navazuje na dlouhodobé vízum, nebo lze i o toto povolení požádat podle zákona č. 326/1999 Sb. bez předešlého pobytu a toto povolení je možné vydat i na dobu delší než jeden rok a lze prodloužit jeho platnost (Český statistický úřad, © 2016, online). Dlouhodobý pobyt se uděluje z důvodu studia, vědeckého výzkumu, zaměstnání, podnikání.

Po pěti letech nepřetržitého přechodného pobytu v ČR mohou cizinci požádat o trvalý pobyt. Žádost o trvalý pobyt mohou cizinci požádat na pracovišti Ministerstva vnitra nebo v některých případech na zastupitelském úřadu ČR. Povolení k trvalému pobytu získají cizinci, pokud složí test z češtiny a další podmínky, mají právní nárok na trvalý pobyt. Jestliže cizinci získají povolení k trvalému pobytu, získávají stejná práva jako občané ČR. Jedinou výjimkou je volební právo a to pasivní i aktivní. O trvalý pobyt mohou přijít, pokud spáchají trestný čin, nebo jsou označeni za nebezpečného, nebo neplní povinnosti, jako například neplatí daně, jejich děti neplní školní docházku (Gunter, 2016).

1.2 Legální a nelegální migrace

Legální migrace je bezpečný jev pro všechny. U legální migrace si je potřeba vymezit, jak jsou časově vymezeny pobyty. Jedná se o krátkodobý pobyt a to buď do 90 dnů, nebo i nad 90 dnů, ale nejdéle do 1 roku. U dlouhodobého pobytu se jedná o více jak jeden rok. I když

cizinec pobývá v zemi více jak jeden rok, pořád se jedná o dočasný pobyt. Pokud nastane konec jejich pobytu a to z důvodu ukončení účelu jejich pobytu, může být pobyt ihned ukončen, například pokud cizinec přijde o zaměstnání. Občané třetích zemí s dlouhodobým pobytem nemají právo na podporu v nezaměstnanosti, podporu v hmotné nouzi. Pokud jejich příjem v zaměstnání klesne, tak i to je důvodem k ukončení nebo neprodloužení pobytu na území. Nebude záležet, jak dlouho zde jsou, jakého jsou původu, jestli se jedná o krátkodobý výpadek. Motací pro tyto občany je to, že po 5 letech mohou zažádat o povolení k trvalému pobytu (Uherek, 2016).

Nelegální migrace se vyznačuje tím, že jde o něco nebezpečného, problémového. Ilegálním migrantem se může stát kdokoliv, aniž by o tom věděl. Stačí, když jedinec si zapomene prodloužit pobyt v dané zemi, překročí nevědomky hranice sousedního státu například při výletě, nebo jel na služební cestu a firma záměrně neposkytla veškeré informace o vykonávané práci. Nejnebezpečnějším problémem je organizovaný zločin, kdy cizince pobývá na území země, ale státní orgány a jeho pobytu nemají žádné informace. Je důležité ilegální migranty objevovat a prověřovat je a to z důvodu, aby se zjistilo, jestli jsou pro společnost nebezpeční, do jaké míry jsou nebezpeční a jestli se vyvarují trestným činům. Na druhou stranu jsou i ilegální migranti, kteří jsou v zemi kvůli tíživé životní situaci a těmto jedincům se musí pomoci řešit jejich situaci, nebo jim poskytnout ochranu (Gunter, 2016).

1.3 Aktuální migrační vlna v ČR

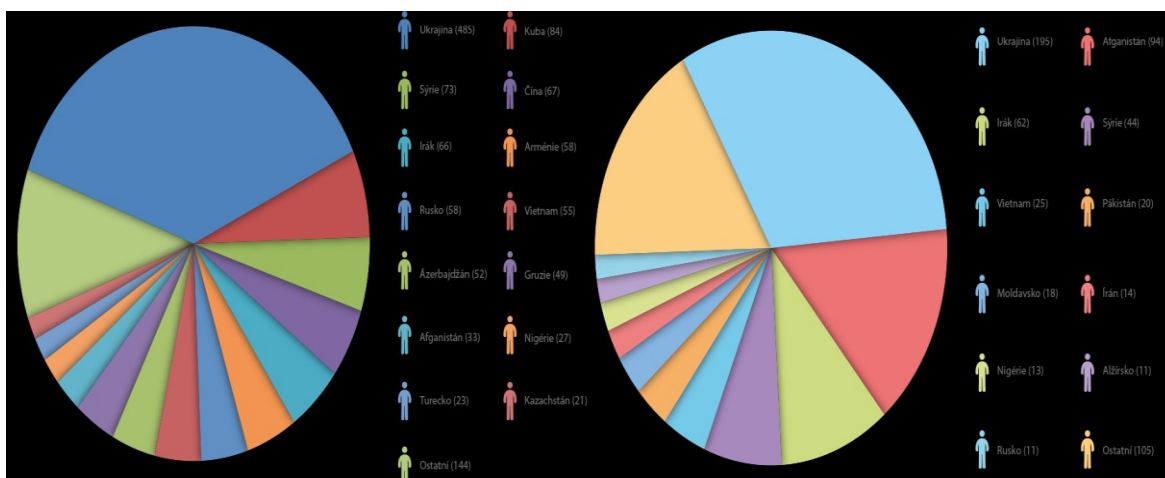
Dle grafu z roku 2016 můžeme pozorovat, ze kterých zemí přišli žadatelé o azyl:

1. Ukrajinci (485)
2. Kuba (84)
3. Sýrie (73)
4. Čína (67)
5. Irák (66)
6. Arménie (58)
7. Rusko (58)
8. Vietnam (55)
9. Azerbajdžán (52)
10. Gruzie (49)
11. Afganistán (33)
12. Nigérie (27)

13. Turecko (23) Kazachstán (21)

14. Ostatní (144)

(Zdroj: Člověk v tísni, © 2016, online)

1.4 Legislativní rámec pobytu cizinců v ČR

Od 21. 12. 2007 patří ČR do schengenského prostoru. Ústředním předpisem je Zákon o azylu a Zákon o pobytu cizinců. Podle nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 810/2009 se vnitrostátními předpisy řídí cizinci, kteří mají dlouhodobý pobyt v ČR nad 3 měsíce. Problematice cizineckého práva se zabývají předpisy EU, zejména Směrnice Rady 2003/86/ES – o právu na sloučení rodiny, Směrnice Rady 2003/109/ES – o dlouhodobě pobývajících rezidentech, Směrnice Rady 2009/50/ES – o přijímání cizinců za účelem výkonu zaměstnání vyžadující vysokou kvalifikaci (Levová, 2010).

Nejkomplikovanější situace je pro občany třetích zemí. Občané třetích zemí setrvávají na území Schengenu podle určitého pobytu. Pobytu dělíme na pobyt přechodný a trvalý.

1. Pobyt přechodný se dělí na:

- Krátkodobý
  - bez víza
  - s vízem
    - tzv. Schengenské vízum
    - letištní vízum
    - průjezdní vízum
    - vízum s omezenou územní působností
- Dlouhodobý – dlouhodobá víza

- vízum nad 90 dnů
- diplomatické nebo zvláštní vízum
- Výjezdní příkaz.

2. Trvalý pobyt se člení na:

- Povolení k trvalému pobytu.
- Svěření cizince do náhradní výchovy.

Dle kombinací uvedených pobytů lze pobývat na území ČR na základě zaměstnanecké a modré karty. Zaměstnanecká karta slouží cizincům k tomu, aby mohli setrvávat po dobu, která je uvedena a také aby mohli být zaměstnaní. Zaměstnanecká karta je povolení, které spojuje povolení pracovat a povolení pobývat na území. Modrá karta zajišťuje cizincům dlouhodobý pobyt za účelem, aby mohli žádat o pracovní místa, které vyžadují vysokou odbornost (Levová, 2010, s. 60-61).

Hlavním legislativou cizinců je zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců, který vymezuje podmínky vstupu a pobytu cizince na území ČR a vycestování cizince z území. Určuje také působnost Policie ČR, Ministerstva vnitra ČR a Ministerstva zahraničních věcí. Tento zákon se nevztahuje na cizince, kteří jsou žadateli o udělení mezinárodní ochrany, na azylanty, nebo osoby požívající doplňkové ochrany. Dále pro cizince, kteří pobývají na území na základě zvláštního právního předpisu upravujícího přechodný pobyt cizích ozbrojených sil na území a pro cizince, který požádal Českou republiku o udělení oprávnění k pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany na území (z. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců)

1.4.1 Instituce, které se zaobírají pobyty cizinců v ČR:

Ministerstvo vnitra ČR – se zabývá problematikou mezinárodní migrace, azylů a integrace cizinců má v kompetenci Odbor azylové a migrační politiky a Správa uprchlických zařízení v rámci MVČR. Od 1. 8. 2009 hlavního koordinátora realizace Koncepce integrace cizinců v ČR zastává Ministerstvo vnitra ČR. Tento program je pro azylanty běžící od roku 1999 (Levová, 2010).

Ministerstvo zahraničních věcí ČR má ve své kompetenci povolování pobytů pro cizince na území prožívajících výsad a imunit podle mezinárodního práva. Podle zákona o pobytu cizinců uděluje víza prostřednictvím zastupitelských úřadů (Levová, 2010)

Služba cizinecké policie je složena z Ředitelství služby cizinecké policie, 7 oblastních ředitelství a 48 inspektorátů, cizinecké policie, kdy tato skupina je rozdělená na oddělení, kdy každé oddělení má na starost jiné záležitosti. Jednotlivá oddělení se zabývají povolováním pobytu, kontroly pobytu a skupiny specialistů. 5 inspektorátů cizinecké policie se nachází na mezinárodních letištích (Levová, 2010).

Úřad práce zajišťuje povolení, aby mohli cizinci pracovat v ČR.

Krajská pracoviště odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR od 1. 1. 2009 rozhoduje o všech žádostech a povolení k trvalému pobytu na území ČR. OAMP MV ČR mají krajská pracoviště, kde cizinci mají možnost zažádat o povolení k trvalému pobytu a také jsou určena pro cizince, kteří už mají trvalý pobyt a plní svoji ohlašovací povinnost (Levová, 2010).

2 INTEGRACE CIZINCŮ DO ČESKÉ SPOLEČNOSTI

Jedinci, kteří se rozhodli změnit svůj život a přestěhovat se do ciziny, se musí připravit na to, že je potřeba se začlenit do nového prostředí, společnosti a přizpůsobit se životu v nové zemi. S tím také souvisí znalost jazyka dané země, tolerance zvyklostí a tradicí a také pochopení mentality lidí v dané zemi. Integrace cizinců je důležitá v každé zemi, a proto politici řeší tento proces. Jedná se o dvousměrný proces, kde se snaží jak jedinec, tak i druhá strana najít společnou řeč a porozumění. Pro cizince, kteří se rozhodli usadit v zahraničí, čeká dlouhodobá adaptace, kterou ovlivňuje mnoho faktorů a to například imigrační politiku, nebo přístup majoritní společnosti k imigrantům. Patří zde ale i kulturní blízkost minority a majority, charakter bydlení a snaha se začlenit do společnosti (Šišková 2001, s23).

Integrace musí zahrnovat politickou, společenskou, pracovní a kulturní oblast, protože integrační proces se týká všech oblastí života. Po příchodu do nové země se imigranti snaží začlenit do společnosti, učí se každodenním stereotypům, zvykům a přijímají povinnosti vyplývající ze zákona. Je nutné, aby cizinec porozuměl způsobu života, aby přijmul zvyklosti a bral je za své. (Šišková, 2008, s. 77-78).

Sociální integrace dle Bosswicka a Heckmana je definována jako: *„Inkluze a akceptace imigrantů do důležitých institucí, vztahů a pozic v hostitelské společnosti. Integrace je interaktivní proces mezi imigranty a hostitelskou společností. Pro cizince pak integrace znamená proces učení se nové kultuře, právům a povinnostem, získávání přístupu k pozicím a sociálnímu statusu a budování vztahu se svým okolím. Pro hostitelskou zemi potom integrace znamená otevírání nových institucí a garanci rovných příležitostí cizincům. V tomto vzájemném vztahu má však hlavní slovo hostitelská společnost.“* (Bosswick a Heckman, 2006, s.11). Sociální integrace zahrnuje procesy, které se zaměřují na jednotlivé oblasti sociálního života. Rozdělit je můžeme do 4 dimenzí, a to: interaktivní dimenze, kde spadá začlenění cizinců a jejich přijetí do společnosti, kulturní dimenze, která zahrnuje získávání znalostí o společnosti, identifikační dimenze, která představuje subjektivní dimenzi integrace a záleží na identifikaci daného jedince s novou kulturou a dimenzi strukturální, která zahrnuje práva a přístupy k jednotlivým institucím v hostitelské zemi (Rákoczyová, Trbořla, 2009, s. 25).

2.1 Kulturní dimenze

Kulturu chápeme jako systém, který se skládá z hodnot a společenských norem, kterými se řídí členové dané společnosti a prostřednictvím socializace předávají dalším generacím. Kulturní integrace znamená „*proces prolínání a vzájemného uznávání kulturních hodnot, nejen duchovních a materiálních, v němž dochází k začlenění hodnot, znaků a norem kultury jakéhokoliv etnika do celkové kultury dané majoritní společnosti, aniž by došlo k potlačení či dokonce zániku kultury integrované menšiny.*“ (Murphy, © 2004, online).

Integrace cizinců probíhá na základě akulturace. Jde o poznání nové kultury imigrantem, přizpůsobení se novým hodnotám a vzorcům chování v dané společnosti. Součástí je také osvojení rolí, které společnost akceptuje, což je společnost, do které se cizinec dostal. Důraz je kladen hlavně na jazykovou znalost a dovednost, které jsou předpokladem rozvoje sociálních kompetencí a umožňují lépe navazovat vztahy se společností a také se lépe integrovat. V dnešní době je problém ten, že majoritní společnost nechce přijímat cizí kulturu a podle více než poloviny Čechů si myslí, že cizinci ohrožují náš způsob života a nesouhlasí s tím, že by cizinci naopak mohli obohatit naši kulturu. (Čadová, © 2016, online).

2.2 Strukturální dimenze

Důraz je kladen v oblasti strukturální integrace na to, aby se cizinec uplatnil na trhu práce a tím ukázal svou schopnost pohybovat se v ekonomické oblasti, protože zaměstnanost je považována jako jeden z hlavních klíčových faktorů, který ovlivňuje sociální integraci cizinců. Mezi cizinci, kteří jsou součástí Evropské unie jsou rozdíly jak mezi cizinci z třetích zemí, a to, že pokud občané třetích zemí chtějí pracovat v České republice, musí jim být nejdříve uděleno pracovní povolení, zatímco cizinci z Evropské unie mají volný přístup k trhu práce. V české republice existují sektory, které se věnují podpoře integrace cizinců na trhu práce. Jsou to projekty, které jsou financovány Evropským sociálním fondem. Integrace na trhu práce je orientovaná na zvyšování znalostí a dovedností, kterých již bylo dosaženo a které jsou důležité při hledání práce. Dále je důležité zvyšování nebo kvalifikace pracovníka (Rákoczyová, Trbola, 2009, s. 26-30).

2.3 Interaktivní dimenze

V této dimenzi se integrace objevuje v každodenních kontaktech s majoritní společností. Může se jednat o vztahy a to blízké a intimní a to například jako smíšené manželství nebo také na neformálních vztazích, které jedinci udržují se svými sousedy nebo přáteli, nebo se

jedná o vztahy, které jsou formální a to skrz církev nebo dobrovolnické organizace. V sociální integraci cizinců je podstatná role obyvatelů dané země, do které se cizinci rozhodli přijít. Vztah domorodců ovlivňuje začlenění cizinců do společnosti. Pokud je většinová strana k cizincům uzavřená a projevuje se negativně, zabraňuje vzniku nových sociálních sítí a vztahů (Rákoczyová, Trbola, 2009, s. 32-33).

2.4 Identifikační dimenze

V této dimenzi je důležitá identita přistěhovalce, která se může měnit během jeho pobytu. Stává se, že cizinec není spojen jen s jednou skupinou, ale ztotožňuje se s větším počtem sociálních skupin. Cítí se jako součást společnosti, ze které pochází a při tom mu nová společnost nepřijde cizí. To je případ, kdy mluvíme o tzv. transnacionální migraci, která značí to, že cizinci udržují sociální vazby v zemi, ze které přišli a zároveň v nové společnosti, do které se dostávají. Během integračního procesu na identifikační úrovni dochází k proměně identity včetně toho, že původní identita je doplněna novými prvky ve vztahu k nové společnosti (Rákoczyová, Trbola, 2009, s. 33-34)

3 SOCIÁLNÍ PRÁCE

Matoušek uvádí, že „*Sociální práce je společenskovední disciplína i oblast praktické činnosti, kdy cílem je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů. Sociální práce se opírá o rámec společenské solidarity, o ideál naplňování individuálního lidského potenciálu. Sociální pracovníci se snaží pomáhat cílovým skupinám docílit způsobilosti k sociálnímu uplatnění nebo ji získat zpět. Dále napomáhá vytvářet pro jejich uplatnění příznivé společenské podmínky.*“ (Matoušek a kol., 2001)

Sociální práce směřuje k společenským bariérám, nerovnosti a nespravedlnosti. Při zabývání se krizí a aktuální situací sociální práce využívá dovednosti, postupy a činnosti, které jsou sloučeny s celkovým zaměřením na jedince a jeho prostředí. Prostředky intervence, které jsou orientovány na jedince, zahrnují psychosociální procesy stejně jako začlenění do sociální politiky plánování a rozvoje. Způsoby intervence zahrnují poradenství, klinickou sociální práci, správu institucí, organizování komunit a začlenění do společenských a politických akcí v důsledku sociální politiky a ekonomického rozvoje (Šveřepa, 2005).

Jestliže sociální pracovník pracuje s jednotlivcem, nebo skupinou, musí dodržovat stejný postup, který vede k dosažení cíle (Matoušek, 2003). Ze začátku, kdy se sociální práce začíná realizovat, objeví se první signály, které signalizují, že je potřeba konkrétní situaci začít řešit a zlepšit ji. Při druhém kroku sociální pracovník analyzuje a snaží se nalézt příčiny daného problému. Po nalezení problému sociální pracovník vytyčí cíle, podle kterých se snaží dosáhnout výsledku. Aby pracovník dosáhl cíle, musí vytvořit akční plán, což je strategie sociální práce, která určuje nejnadhnější cestu ke splnění cíle (Dvořáková a kol. 2008).

Při sociální práci je důležité vztah mezi sociálním pracovníkem a klientem. Klient je vnímán, jako rovnocenný společník. Sociální pracovník se snaží navést klienta na stanovení cílů a také, jakým způsobem, bude klient vzniklé problémy řešit. I když se klientovi podaří docílit naplánovaného výsledku, musí předpokládat, že zajisté ještě nějaké problémy nastanou. Z tohoto důvodu se sociální pracovník snaží využívat určité metody, které naučí klienta v budoucnu řešit si záležitosti sám (Dvořáková a kol., 2010).

Cílem sociální práce podle Zastrowa je posílit schopnost klienta vyřešit problém, adaptovat se na nároky a rozvíjet se. Dalším cíle je klientovi pomoci navázat kontakt s agenturami, kdy agentura může klientovi zprostředkovat zdroje, služby a potřebné příležitosti. Třetím cílem je, aby systémy podpory klientů sloužily efektivně. Sociální pracovník má roli kon-

zultanta, poskytovatele, organizátora a také obhájce klientových zájmů. Posledním cílem dle Zastrowa je rozvíjet a zlepšovat politiku (Zastrow in Matoušek, 1995).

3.1 Sociální práce s cizinci

Při sociální práci s cizinci je důležité dbát na uspokojení jeho základních potřeb a psychickou pohodu a to z toho důvodu, že většinou přicházejí ze špatných ekonomických podmínek. Stává se, že cizinec není schopen popsat své potřeby, a proto má k dispozici sociálního pracovníka, který se snaží zjistit příčiny jeho problémů. Cizinci mají i psychické, protože stále přemýšlí nad problémy a minulostí a jsou více deprimovaní. Z toho důvodu existují neziskové organizace, které pořádají volnočasové aktivity a psychologické a právní poradenství. Aby sociální práce s cizincem byla kvalitní a úspěšná, je důležité, aby si pracovník uvědomil etnocentrismus a kulturní podněty, ve kterých byl socializován a přijímal normy a hodnoty společnosti. Existuje několik důvodů a osobních zkušeností, podle kterých si vytváříme postoje k určitým skupinám a které pozorujeme ve svém okolí. Platí, že máme více informací o té kultuře, která je nám bližší. V rámci sociální práce je důležité brát ohled na zvyky, které si cizinci přinášejí, a z toho důvodu je důležité, aby sociální pracovník znal specifika dané země, ze které cizinec přichází (Pastrňák, 2008).

Sociální pracovník, který pracuje v náročném a stresujícím prostředí jako jsou uprchlické tábory a azylové domy, tak se od něj očekává větší empatie a znalost cizího jazyka a znalost odlišné kultury.

Sociální pracovník v pobytovém středisku pomáhá klientovi orientovat se v novém prostředí. Jedná se zejména o uspokojení potřeby bezpečí. Poskytuje cizincům informace o povinnostech a právech, ale také sankcích žadatele o azyl. Pracovník má složku o klientovi, kde si zaznamenává informace o jeho osobě. Sociální pracovník je omezen svými znalostmi, kompetencemi, vzděláním a z toho důvodu, musí některé postupy delegovat na druhé (Pastrňák, 2008).

Terénní sociální práce je metoda, která nabízí vyhledávací formu krizové pomoci a sociální intervence (Bednářová, 2010). Využívají ji sociální služby, které jsou poskytované v terénu. Terénní sociální práce zahrnuje různorodé přístupy, metody a aktivity. Jedná se o poskytování služeb v přirozeném prostředí klienta a informování o službách, které existují. Tato metoda může být využita i pro sběr dat o dané cílové skupině, o jejich životních podmínkách a potřebách, to znamená, že může sloužit po vytvoření nových služeb, které bu-

dou přístupné pro danou cílovou skupinu a založené na zjištěných potřebách. (Mikkonen, Kauppinen a kol, 2007).

Cílem terénní sociální práce je prevence sociálního vyloučení a podpora sociálního začleňování. Dále je cílem zabránit sociálně rizikovým jevům a snažit se zmírnit rizika životních situací. Díky této metodě klienti mohou nabývat sociální kompetence a informace, které jsou potřeba k vyřešení problémů (Nedělníková a kol., 2007). Kvůli rizikům, kterým jsou cizinci vystavováni kvůli jejich současné situaci, je terénní služba poskytovaná preventivně a má za cíl tyto rizika snižovat. Terénní sociální pracovník cizince vyhledává a snaží se jim pomoci překonat sociální situace, které jsou pro něj obtížné a také se snaží zabránit šíření společenských jevů, které jsou nežádoucí a také sociálnímu vyloučení cizinců v komunitách. (Topinka, Mochťák, 2004).

Terénní sociální práce je specifická tím, že je vykonávána v přirozeném prostředí jedince, tedy v místě bydliště, práce, na ulici. To ale klade velké nároky na sociálního pracovníka a to z důvodu, že terén je místo, které je nepředvídatelné a pracovník ho nemůže kontrolovat, organizovat a neví, jaké problémy bude řešit (Nedělníková a kol, 2007). Sociální pracovník se může setkat s čímkoliv, proto musí vyhledávat různé metody. Tato služba klienty vyhledává, poskytuje poradenství a jiné služby, vzdělává, informuje a poskytuje služby a kontakt se společenským prostředím, napomáhá uplatňovat práva a osobní záležitosti.

Terénní sociální práce s cizinci je služba, která je poskytovaná prostřednictvím terénní formy odborného sociálního poradenství (Solařová, 2012). Organizace pro pomoc uprchlíkům na základě služby terénních programů vyhledává klienty sociálních služeb v přirozeném prostředí a podává informace o poskytovaných službách. Cílem služby je pomoc cizincům, kteří nejsou schopni vyhledat pomoc sami, nebo nemají informace (OPU, online). Organizace, které v ČR pracují s cizinci, poskytují terénní sociální práci prostřednictvím terénních programů a odborného sociálního poradenství, které vykonávají ambulantně a v terénu. V rámci sociálního poradenství cizinci požadují pomoc, radu nebo informace, které se týkají vzdělávání, zaměstnání, bydlení či pojištění a sociálních dávek. V rámci právního poradenství cizinci vyhledávají pomoc v oblasti žádost o udělení trvalého pobytu, změnou pobytu. Z toho důvodu je důležité, aby se sociální pracovník orientoval v legislativě ČR (Podroužková, 2012).

Terénní sociální práce s cizinci může být vykonávána i v obchodech, tržnicích. Sociální pracovník má na těchto místech možnost klienta oslovit a podat mu užitečné informace,

kteří by mohl cizinec využít (Podroužková, 2012). Sociální pracovník se může setkat se všemi skupinami cizinců, kteří mají různé druhy pobytů i různé potřeby. Organizace, které pracují s cizinci, bývají zejména občanské třetích zemí. Jedna z organizací je Organizace pro pomoc uprchlíkům, kdy jejich cílem je nabízení pomoci uprchlíkům a občanům třetích zemí. Terénní sociální práce s cizincem zahrnuje poskytování základního a odborného poradenství, depistáž a případovou práci. Zároveň napomáhá motivovat ho ke vhodnému řešení jeho problému, nebo mu zároveň pomoci. Je možné, že problém je větší, a přesahuje pracovníkovy kompetence, v tom případě pomůže klientovi poskytnout informace o službách jiných organizací (Nedělníková a kol, 2007).

3.2 Sociální pracovník

Sociální pracovník je osoba, která je kvalifikovaná a provádí činnost, která směřuje k realizaci smyslu a účelu sociální práce, tzn. k ochraně lidských práv a lidské důstojnosti a k podpoře sociálního zabezpečení osob. Sociální pracovník musí být svéprávný, bezúhonný a zdravotně způsobilý a musí mít odbornou způsobilost, které jsou stanoveny zákonem (Slovník sociálního zabezpečení, MPSV © 2016-2017, online)

Sociálním pracovníkem se může stát osoba, která získala odbornou kvalifikaci a je rozhodnutá se věnovat tomuto oboru. Sociální pracovník musí chtít pomáhat druhým v jejich tíživých sociálních situacích, pomoci docílit způsobilosti k sociálnímu uplatnění (Matoušek, 2008).

Pro sociálního pracovníka je důležitá zpětná vazba. Jak od kolegů, tak i od klientů. Je důležité, aby sociální pracovník věděl, že jeho práce je smysluplná, a že ji vykonává dobře. Uspokojuje to jeho potřeby a také ho to motivuje. Z opačné strany, kdy sociální pracovník není motivován, jeho výsledky práce jsou minimální, může dojít k syndromu vyhoření (Kopřiva, 2011).

Dle zákona č. 108/2006 Sb., je sociální pracovník definován jako osoba, která zabezpečuje sociální agendy, snaží se řešit sociálně právní problémy v zařízeních, které zprostředkovávají služby sociální péče, sociálně právní poradenství, odborné činnosti v zařízeních, které poskytují služby sociální prevence, sociální poradenství a sociální rehabilitaci. Aby se jedinec mohl stát sociálním pracovníkem, je nutné, aby byl plně svéprávný, byl zdravotně způsobilý, měl odbornou způsobilost (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách).

Sociální pracovník se musí také dále vzdělávat. Další vzdělávání by mělo být v rozsahu nejméně 24 hodin za rok, kdy si sociální pracovník doplňuje a obnovuje kvalifikaci. Mezi další vzdělávání patří kurzy s akreditovaným programem, školení, konference, odborné stáže. Pokud sociální pracovník absolvoval další vzdělávání, obdrží osvědčení, které je vydáno vzdělávacím zařízením, kde pracovník absolvoval kurz, školení (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách).

3.2.1 Kompetence sociálního pracovníka

Mezi kompetence sociálního pracovníka dle Zastrowa patří:

1. Uplatnit teorii v praxi a dovednost kritického myšlení v pracovním kontextu.
2. Z hlediska na pozitivní obsah odlišnosti fungovat v souladu s etickými principy.
3. Sociální pracovník musí kvalitně a efektivně využívat svoji osobnost.
4. Rozumět strategiím, kterými se snaží docílit sociální a ekonomické spravedlnosti.
5. Prosadit své vědomosti při práci s cílovou skupinou a specifickými problémy.
6. Rozumět vzájemnému porozumění mezi sociálními systémy a jednotlivci.
7. Dovést navrhnout výzkum, zanalyzovat výsledky a sdělit je druhým.
8. Zvládnout komunikovat s klienty, kolegy a veřejností.
9. Zvládnout pracovat v organizaci a poskytovat sociální služby a zvládnout prosadit případné změny (Zastrow in Matoušek a kol., 1995).

Mezi kompetence sociálního pracovníka dle Havrdové patří rozvíjet účinnou interakci, dokázat se orientovat a naplánovat postup, podporovat klienty a napomoci jim k soběstačnosti, zasahovat a poskytovat službu, kdy sociální pracovník se snaží organizovat a koordinovat poskytování pomoci a formovat vhodné podmínky okolnosti pro přijetí služby a snaží se, aby se klient aktivně začlenil do programů, které zmírňují sociální rizika, a zlepšuje sociální předpoklady. Mezi další kompetence se řadí přispívání k práci organizace a odborný růst sociálních pracovníků (Havrdová in Matoušek a kol., 1999).

3.3 Metody sociální práce

Metody sociální práce zahrnují soubor přístupů, nástrojů, opatření a metod sloužících k předcházení a řešení sociálních problémů jedinců, skupin i celé společnosti, jakožto i cílené působení na relativně optimální funkci „sociálního ekosystému“ a podporu občanů ve svízelných životních situacích.

Metody sociální práce dle Matouška představují větší část západních autorit i našich odborníků postupy vázané na:

- Cílový subjekt (práce s cizinci).
- Na jeho aktuální situaci (sociální znevýhodnění na začátku život, předvídatelné i nepředvídatelné sociální události).
- Na relevantní vztahový kontext (vrstevnická skupina, rodina, organizace).
- Systémové vazby (regionální, národní či nadnárodní sociální politika).

Metoda může být definována jako soubor opatření v práci s klientem, kdy tyto opatření směřují k dosažení konkrétního cíle (Maslen, 2004). Každé opatření má svůj přístup a určitou techniku. Sociální pracovník se rozhoduje, jaká metoda bude nejvhodnější a to proto, že každý klient vyžaduje odlišný přístup (Maslen, 2004).

Nejsložitější ale zároveň nejdůležitější je první shledání s cizincem, a to z důvodu, že cizinec se ocitá v novém prostředí, mezi novými lidmi, nerozumí jazyku, je ve stresu z cesty nebo vzniklých událostí. Důležitou roli hraje i neverbální komunikace jako např. úsměv, klidná gestikulace apod. Sociální pracovník by se měl ze začátku připravit na to, že cizinec může zaujmout odmítavý postoj (Maslen Brnula, 2004).

Metodický postup v sociální práci s cizinci

1. Je důležité poznat klienta a prostředí, ze kterého pochází a opatřit prvotní informace, které pomohou určit další postupy.
2. Odhalit zárodek problému u sociální události.
3. Odhalit, jak je sociální událost závažná.
4. Definovat diagnózu a stanovit nástroje působení.
5. Sestavit plán sociální terapie a sociální pomoci.
6. Uskutečnit sociální terapii a pomoc.
7. Zhodnotit působivost terapie, nebo domluva s klientem na další spolupráci.

(Maslen, Brnula, 2004)

3.4 Legislativa – zákon č.108/2006 Sb.,

Zákon č. 108/2006 Sb., uvádí, za jakých podmínek má osoba právo na pomoc a podporu ve své obtížné a nepříznivé sociální situaci, kdy pomoc a podpora je poskytována prostřednic-

tvím sociálních služeb a příspěvku na péči, uvádí podmínky oprávnění k poskytování sociálních služeb, dále upravuje podmínky inspekce poskytování sociálních služeb a předpoklady pro výkon činnosti v sociálních službách. Dále zákon uvádí, jaké předpoklady musí mít sociální pracovník při výkonu své činnosti v sociálních službách, nebo při pomoci v hmotné nouzi, u poskytovatelů zdravotnických služeb, ve věznicích, v zařízeních pro zajištění cizinců a v azylových zařízeních (Zákon č. 108/2006 Sb., © 2006, online).

Každá fyzická osoba má právo na poskytnutí základního sociálního poradenství a to bezplatně, kdy má nárok na pomoc při řešení nepříznivé sociální situace, nebo jejího předcházení. Podpora a pomoc, která je poskytnutí prostřednictvím sociální služby, musí zachovat lidskou důstojnost osob. Pomoc vychází z individuálních potřeb jedince a musí působit na jedince aktivně, je potřeba podporovat rozvoj jejich samostatnosti, motivovat je k tomu, aby jejich nepříznivá situace nesetrvávala dlouho a také posilovat sociální začleňování jedince.

4 INTEGRAČNÍ CENTRA

V roce 2009 - 2013 vytvořila Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra pro veřejnost Centra na podporu integrace cizinců. Tyto centra se nacházejí v Moravskoslezském, Pardubickém, Plzeňském, Zlínském, Karlovarském, Libereckém, Olomouckém a Jihočeském kraji. Hlavním cílem Center je pomoc a podpora cizincům, kteří se těžce orientují v prostředí a systémech České republiky. Dalším cílem je podpora a vytváření prostoru pro vzájemné setkávání. Provoz center je v rámci projektu „Provoz center na podporu integrace cizinců X“, který je financován z Azylového a migračního fondu. Cílem projektu je vytvořit prostor po koncepční a dlouhodobou podporu integrace cizinců. CPIC je organizátorem, realizátorem a iniciátorem aktivit podporující právní, sociální a jazykovou emancipaci cizinců v regionech. Úkolem je také vytvořit a činnost regionálních poradních platforem, které řeší problémy cizinců. Integrační centra spolupracují s krajskými a obecními úřady, cizineckou policií, státní i městskou policií s úřadem práce a také s finančními a živnostenskými úřady. Cílem je vytvořit prostoru pro lepší výměnu informací a podávání podnětů na přijímání opatření, reagující na potřeby v oblasti integrace cizinců (Centra na podporu integraci cizinců, © 2013 online).

Integrační centra jsou pro státní příslušníky třetích zemí (tzn. země mimo EU) a kteří mají oprávnění nacházet se na území ČR. Jsou to cizinci, kteří:

- mají povolení k dlouhodobému pobytu
- mají povolení k trvalému pobytu
- mají dlouhodobé vízum
- mají povolení k přechodnému pobytu rodinného příslušníka občana EU
- jsou v řízení o udělení víza za účelem strpění pobytu na zemi ČR
- jsou v řízení o udělení trvalého pobytu
- jsou v řízení o udělení přechodného pobytu rodinného příslušníka EU
- byla jim poskytnuta mezinárodní ochrana

Při první návštěvě a poskytnutí první služby, je nutné se prokázat platným dokladem s fotografií, který dává oprávnění k pobytu. Zaměstnanci centra mohou odmítnou poskytnutí služby a to tehdy, pokud žadatel nepatří do cílové skupiny, pracovníci nemají dostatečnou kapacitu nebo pokud žadatel požaduje službu, kterou pracovníci centra neposkytují.

4.1 Poskytované služby

Integrační centra na podporu integraci cizinců poskytují své služby na základě zásad práce, které jsou:

- Poskytovat sociální služby klientům bezplatně.
- Diskrétnost ze strany sociálního pracovníka.
- Nestrannost, kdy pracovník jedná s klientem bez předsudků.
- Nezávislost, kdy sociální pracovník respektuje klientova přání, pokud ale nejsou proti zákonům, nebo předpisům centra.
- Dodržování klientových práv, kdy sociální pracovník bere ohled a dodržuje klientova práva a při první schůzce klienta s nimi seznámí.
- Respektovat rozhodnutí, kdy sociální pracovník musí respektovat klientovy názory.

Integrační centra na podporu integraci cizinců poskytují své služby zdarma, bez rozdílu věku, individuálně a ve vzájemné spolupráci, při zachování rovnosti a respektu, diskrétně a bezpečně. Všechny služby mohou klienti využívat přímo v Centrech, které sídlí v krajských městech.

Poskytnutí služby může být odmítnuto sociálním pracovníkem a to z důvodu, že centrum neumožňuje konkrétní sociální službu, kterou klient požaduje, centrum nemá kapacitu na realizaci sociální služby, o kterou klient žádá, klient nezapadá do cílové skupiny, pro kterou je centrum určené a také pokud ze strany centra byla ukončena v posledních 6 měsících smlouva o poskytování služby a to z důvodu porušování podmínek.

Odborné sociální poradenství

Centra podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění, mají registrované dvě sociální služby – odborné sociální poradenství a terénní programy. Odborné sociální poradenství realizují sociální pracovníci jednotlivých center. Probíhá ambulantní nebo terénní službu. Cílem odborného poradenství je pomáhat lidem při řešení jejich nepříznivé situace nebo orientace v systémech. Jedná se zejména také o:

- Pomoc ze strany centra při orientaci v legislativě.
- Profesní poradenství.
- Pomoci klientovi s výběrem vhodné školy.
- Pomoci klientovi nalézt vhodný kurz českého jazyka.
- Pomoci klientovi s vyplňováním formulářů pro příslušné orgány.

- Pomoci klientovi se zdravotní péčí a zdravotním pojištěním.
- Nalézt vhodné ubytování pro klienta.
- Pomoci nalézt pracovní pozici.
- Řešení životních událostí.

Terénní programy se vždy realizují v jednotlivých krajích a zaměřují se na to aktivní vyhledávání a kontaktování potencionálních uživatelů sociálních služeb v jejich přirozeném prostředí. Tato poskytovaná služba umožňuje kontakt s lidmi, kteří sami nevyhledávají nebo odmítají nabízenou pomoc. Napomáhají v těchto oblastech:

- prevence sociálního vyloučení a jeho prohlubování
- prevence sociálně rizikových jevů
- sociální začleňování
- mírnění negativních důsledků a rizik životních situací klientů
- zmírňování nerovností, včetně nerovného přístupu ke službám, vzdělávání, bydlení
- předávání informací

Právní poradenství

V konkrétních dnech a hodinách je v centru právník, se kterým mohou cizinci konzultovat své problémy. Jedná se zejména o pobytovou a vízovou problematiku, pracovní právní vztahy, vymáhání pohledávek a daňové poradenství.

Kurzy českého jazyka

V centrech se nachází lektor, který vyučuje český jazyk. Existují tři úrovně. Základní, intenzivní a specializované. V základním kurzu se klient naučí lépe dorozumět v základních situacích jako je návštěva lékaře, úřadu nebo obchodu. Kurz lze navštívit .jednorázově, nebo pravidelně, a do kurzu se účastník nemusí zapisovat. Intenzivní kurz zajisti, že klient bude snadněji komunikovat ve složitějších situacích například u pracovního pohovoru. Může napomoci na přípravu jazykových zkoušek. Jednotlivé lekce na sebe navazují, takže je třeba docházet pravidelně. Počet míst u tohoto kurzu je omezen, takže je nutné být do kurzu předem zapsán. Specializované kurzy se zaměřují na individuální výuku dětí ve školním věku, kterým tento kurz usnadňuje začlenění do školního prostředí i mezi své vrstevníky.

Sociokulturní kurzy

Sociokulturní kurzy slouží k tomu, aby klient získal základní informace o České republice, o historii, tradicích a svátcích, ale také i o sociálním, zdravotním, vzdělávacím a daňovém systému. V těchto kurzech klienty naučí lépe komunikovat s úřady a zaměstnavateli a klienti získají informace ke zkoušce z českých reálií, která je jednou z podmínek k získání občanství ČR. Klienti si na praktických příkladech a modelových situacích vyzkouší, jak reagovat při každodenních situacích, jako například komunikace s místními lidmi, při nakupování, objednávání jídla v restauracích a cestování po ČR.

Internetové pracoviště a knihovna

Každý klient má možnost využít bezplatný přístup k internetu, kde získá rychlý přístup k aktuálním informacím, například o nabídkách práce nebo bydlení. V knihovně si klient může vypůjčit noviny a časopisy v anglickém, francouzském, ruském, ukrajinském, vietnamském a čínském jazyce.

Vzdělávací akce

Centra spolupracují se školami, nízkoprahovými zařízeními pro děti a mládež a dalšími organizacemi. Organizují a zajišťují přednáškové i vzdělávací akce, které jsou určené pro děti a dospívající a v některých případech i pro veřejnost.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 ÚVOD

Na teoretickou část navazuje část empirická. V pedagogickém výzkumu se zaměříme na zodpovězení výzkumných otázek. Zjistíme, jakým způsobem probíhá sociální práce s cizinci prostřednictvím kvalifikované sociálního pracovníka Integračního centra. Data jsou sesbírána na základě polostrukturovaného rozhovoru. Rozhovory byly realizovány v Integračních centrech se sociálními pracovníky.

5.1 Výzkumný problém

Dle Trouсила je sociální práce s cizinci jedna z nejméně náročných oblastí z hlediska pomáhajících profesí. Z důvodu zvyšujícím se počtem cizinců na území ČR se sociální práce s cizinci jeví jako důležitá součást sociálních služeb. Tato oblast může být pro sociální pracovníky náročná a to je možná i důvod, proč sociální práce s cizinci zůstává okrajovým tématem. Publikace, ze kterých jsme čerpali, neobsahují přesný popis sociální práce s cizinci. Jedná se o publikace, které pouze zmiňují sociální práci obecně, nebo zmiňují cizince pouze okrajově. Z toho důvodu je hlavním tématem této práce způsob, jakým probíhá sociální práce s cizinci prostřednictvím kvalifikovaného pracovníka Integračního centra.

Hlavní výzkumná otázka:

Jakým způsobem probíhá sociální práce s cizinci prostřednictvím kvalifikovaného sociálního pracovníka Integračního centra?

Dílní výzkumné otázky:

- Jaké kompetence, znalosti a dovednosti by měl mít sociální pracovník při práci s cizinci?
- Jakým způsobem se sociální pracovníci dále vzdělávají?
- Jakým způsobem pracuje sociální pracovník s cizinci?
- Jakým způsobem probíhá terénní sociální práce s cizinci?

5.2 Cíle výzkumu

Hlavním cílem této práce je zjistit, jakým způsobem probíhá sociální práce s cizinci prostřednictvím kvalifikovaným sociálním pracovníkem Integračního centra. Další cíle se zaměřují na to, jaké kvalifikační schopnosti má sociální pracovník a jakým způsobem si dále prohlubuje kvalifikaci.

Integrace je proces, který zasahuje do života člověka a je potřeba spolupráce obou stran. A to je jeden z důvodů, proč jsme se rozhodli blíže prozkoumat tuto problematiku.

5.3 Metoda sběru dat

Jako metoda sběru dat, byl vybrán hloubkový rozhovor. Je to nejčastější způsob sběru dat v kvalitativním výzkumu. Jedná se o nestandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu. Pomocí rozhovoru je zkoumáno určité prostředí a účastníci v něm, jsou zkoumány také specifické sociální skupiny, kdy cílem je získat pochopení jednání událostí. Prostřednictvím otevřených otázek může výzkumník porozumět pohledu jiných osob. Hloubkový rozhovor také zachycuje výpovědi v přirozené podobě, což je jeden z principů kvalitativního výzkumu.

V rozhovoru byly použity následující otázky:

1. Jaká je Vaše pozice v Integračním centru?
2. Jak dlouho zde pracujete?
3. Jaké kompetence, znalosti a dovednosti by měl mít sociální pracovník při práci s cizinci?
4. Účastníte se seminářů, školení či přednášek?
  - a. Pokud ano, jak často?
  - b. Čeho se tyto vzdělávací akce týkají?
5. Jakým způsobem pracuje sociální pracovník s cizinci?
6. Jakým způsobem probíhá terénní sociální práce s cizinci?
  - a. Využívají klienti tuto službu?
7. Jaké služby Integračního centra poskytují a které jsou nejvíce využívány?

5.4 Výzkumný soubor a technika sběru dat

Jako výzkumný soubor jsme si zvolili sociální pracovníky Integračních center v České republice. Sociální pracovníci Integračních center byli vybráni z důvodu, že Integrační centra jsou hlavním poskytovatelem sociálních služeb pro cizince. Z toho vyplývá, že výzkumný soubor byl vybrán záměrně.

S každým účastníkem byl rozhovor realizován zvlášť a byl provedený v klidném a také přirozeném prostředí účastníka. Rozhovory se podařilo udělat během dvou schůzek. Před začátkem byl účastník seznámen, z jakého důvodu byl požádán o rozhovor, co je jeho cí-

lem a s okruhem otázek. Rozhovory byly přepsány se snahou o největší autentičností odpovědí.

5.4.1 Informace o respondentech

Nyní zmíníme základní informace o respondentech. Jedná se o pět respondentů, kteří pracují v Integrovaném centru jako sociální pracovníci.

Respondent č. 1

Respondent č. 1 je pracuje v Integrovaném centru do roku 2010 a od té doby tuto práci zastává. Jedná se o ředitele Integrovaného centra a zároveň o sociálního pracovníka.

Respondent č. 2

Respondent č. 2 pracuje v Integrovaném centru od roku 2016 a pracuje jako sociální pracovník, vystudoval sociální pedagogiku a andragogiku.

Respondent č. 3

Respondent č. 3 pracuje v Integrovaném centru od roku 2017 jako sociální pracovník. Vystudoval sociální práci.

Respondent č. 4

Respondent č. 4 pracuje v Integrovaném centru od roku 2014 jako sociální pracovník. Vystudoval sociální pedagogiku a sociální práci.

Respondent č. 5

Respondent č. 5 pracuje v Integrovaném centru od roku 2016 jako sociální pracovník. Vystudoval sociální práci.

6 ZPRACOVÁNÍ ÚDAJŮ

V této kapitole se budeme věnovat samotné analýze údajů, které jsme zjistili prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů. Rozhovory byly přepsány a údaje byly zpracovány za pomoci otevřeného kódování. Na základě seznamu kódu jsme stanovili kategorie a poté jsme využili techniku zvanou „vyložení karet.“ Technika vyložení karet spočívá v tom, že kategorie vzniklé na základě otevřeného kódování uspořádáme do nějakého obrazce a na základě toto uspořádáme text tak, že je převyprávěním obsahu jednotlivých kategorií (Švaříček, 2007).

6.1 Stoosmička je základ

Kódy zvolené pro tuto kategorii jsou následující: předchozí praxe, jazyková vybavenost, aktuální přehled, znalost legislativy.

Nezáleží, s jakou cílovou skupinou sociální pracovník pracuje, ale je nezbytné, aby sociální pracovník znal zákon č. 108/2006 Sb., R1 uvedl: „*Vždy, když přijímáme sociálního pracovníka, je pro nás důležité, aby měl znalost zákona č. 108/2006 Sb., a aby splňoval parametry legislativy. Uvítáme spíš i ty pracovníky, kteří už mají zkušenost v nějaké sociální službě. Ve většině ale případu bereme to, co se naskytne. O tuto práci takový velký zájem není.*“ Tento zákon je nejdůležitější pro fungování sociálních služeb. R2 dodal: „*Zákon 108/2006 je nezbytný pro každého, kdo chce tyto služby poskytovat. Protože sociální služby nejsou o klientech, ale o těch, kteří sociální služby vykonávají. Nemůže sem přijít jen tak někdo, kdo sice chce pomáhat lidem, ale nezná zákon a vše co je v něm.*“ Dle úvodních otázek s respondenty jsme i zjistili, že všichni sociální pracovníci mají vystudovanou sociální práci, nebo sociální pedagogiku. R3 se vyjádřil: „*Samozřejmě, že znalost zákona je nedůležitější, a je potřeba vzdělání a určitý stupeň kvalifikace. Někteří musí mít i další odborné schopnosti. Ale není to vše. Může mít nastudovaný zákon nazpaměť, ale pokud mu chybí empatie nebo nemá sociální citění, nebo nectí etické principy, tyto služby by neměl vykonávat.*“ Na základě rozhovorů se shodli dále na tom, že musí mít, jak už bylo uvedeno sociální citění, ale oproti tomu je důležitá i psychika toho člověka. R4 dodal: „*Ano, samozřejmě sociální citění je důležité, ale zároveň musí být dostatečně silná osobnost. Řekněme si to narovinu, denně se sociální pracovníci setkávají nejen s příjemnými událostmi, ale také se smutnými a těžkými životními příběhy.*“ Podle R5 je nejtěžší se ihned rozhodnout. „*Pracovala jsem jako sociální pracovník nejen tady s touto cílovou skupinou, ale i jinde. A*

občas to bylo docela náročné. Nastane situace, u které se musíte rozhodnout ihned, musíte poznat, pokud se jedná o závažnou situaci a jaké řešení bude v tu chvíli nejlepší. V té chvíli vám znalost zákona nijak nepomůže. Ano leda jen v tom, co můžete udělat. Jaké opatření udělit. Na základě rozhovoru respondenti dále uvedli, že dalším předpokladem je jazyková vybavenost, a to zejména anglický jazyk. R1 se vyjádřil ještě tak, že je důležité, aby měl pracovník aktuální přehled. „Naše cílová skupina je specifická. Pracujeme s cizinci a ohledně cizinců je v poslední době dost témat. Média hodně ovlivňují situace a pravdu. Hovoříme nejen o sociálních službách, ale taky se jedná i důchodovou politiku o trh práce. Tím chci říct, že musíme mít přehled, co se děje a jak to funguje. Pomáháme cizincům i najít zaměstnání, pomáháme jim i s úředními věcmi.“

Kategorie, která nese název Stoosmička je základ znamená, že znalost zákona 108/2006 Sb., je nezbytná pro každého pracovníka, který pracuje v sociálních službách.

Sociální služby jsou o lidech a o životě, který vedou jedinci ve svých komunitách. Společnost chce, aby lidé dokázali vést kvalitní život ve svých komunitách. Někteří lidé potřebují pomoc, aby zvládli vést aktivní život. Z toho důvodu existují sociální služby, aby zajistily pomoc těm, kteří to potřebují, aby získali svou nezávislost a mohli najít místo ve své komunitě. Sociální služby jsou o lidech v jejich přirozeném prostředí.

Dle rozhovorů bylo zjištěno, že tento zákon je základem pro práci v sociálních službách. Pokud chce člověk pomáhat a pracovat v sociálních službách, nestačí jen chtít pomáhat, ale je nutnost mít znalost tohoto zákona. Pracovní pohovory probíhají v Integročním centru, které vede ředitel centra. Důležité je, co má osoba vystudované a jestli má už nějaké pracovní zkušenosti například s nějakou cílovou skupinou v jiných sociálních službách. Z důvodu, že o tuto práci moc velký zájem není, přijmou i bez větších zkušeností. Dále bylo zjištěno, že nestačí mít jen chuť pomáhat, ale také ta osoba musí silné povahy. V sociálních službách se řeší i těžké životní situace a ne každý zvládá psychicky tuto práci. Je důležité mít přehled o aktuální situaci a problémech, které se momentálně dějí. Média v dnešní době „nafukují“ dění, které se odehrává jak ve světě, tak i na našem území.

Shrnutí této kategorie je, že pokud chce někdo pracovat v sociálních službách a to zejména v Integročním centru, je nutnost mít znalost zákona 108/2006 Sb., dále je výhodou mít zkušenost s jinou cílovou skupinou, aby byl člověk empatický, měl sociální citění, ale zároveň být silnou osobou.

6.2 Stále se vzdělávat je důležité

Zvolené kódy pro tuto kategorii jsou: povinné vzdělávání, seminář, regionální platforma.

Další vzdělání je důležité na každé pracovní pozici. Ve firmách může být další vzdělávání dobrovolné, v sociálních službách je to povinné. Na otázku, jakým způsobem se sociální pracovník v Integračním centru dále vzdělává, bylo odpovězeno následovně: R1 odpověděl: „*Musíme absolvovat 24 hodin povinného vzdělávání. Vybíráme si témata, které nás zajímají. Nikdo nikomu nenakazuje, na který kurz musí jít. Pracovník si sám vybere, jaký vzdělávací kurz chce, ale samozřejmě taky záleží na finančním limitu.*“ Finanční situace v sociálních službách není zrovna nejlepší. Na tom se shodli všichni respondenti. R2 odpověděl: „*Jednou ročně máme setkání všichni sociální pracovníci z Integračních center. Řešíme to, co je zrovna aktuální a co potřeba.*“ Mezi aktuální témata patří například elektronická evidence tržeb, důchody. R3 reagoval: „*Na setkání, které probíhá jednou ročně řešíme témata, které vychází z legislativy. Jedná se o elektronické evidence tržeb, o důchodovou politiku, sociální pojištění, abychom věděli, jestli máme uzavřené mezinárodní smlouvy s danou zemí, nař. s Ukrajinou, Ruskem, jestli cizinci těchto zemí mohou cizinci dostávat důchod.*“ Tyto setkání mají časové rozpětí 16 hodin za rok.

Nejedná se jen o semináře, přednášky a vzdělávání. Zahrnuje to i supervizi. Supervize je v dnešní době velice žádaná a oceňována, supervize je zaměřena na prohloubení, lepší porozumění dané situace, rozvoj nových perspektiv profesního chování. Cílem je vyšší uspokojení z práce, zvýšení její kvality a efektivity a také prevence profesního vyhoření. R5 se k supervizi vyjádřil: „*Účastníme se také supervizi. Jedná se o externí supervizi. Máme smlouvu se supervizorem a koná se 4x ročně. Celkově je to 16 hodin.* R1 řekl: „*Řešíme problémy v týmu, nebo pracovník řeší své problémy individuálně.*“ R3 se ještě vyjádřil: „*Jednou ročně máme školení na téma integrace, bývá to pro nové pracovníky. Toto školení má v kompetenci Ministerstvo vnitra. Kromě toho 3x do roka realizujeme regionální platformu, kdy se setkají všichni odborníci z cizinecké problematiky, jako je cizinecká policie, odbor azylové migrační politiky, Ministerstvo práce, odbor školství. Dále jsou tam zástupci neziskových organizací a řeší se problémy, které jsou zrovna aktuální.*“ Všichni respondenti dále uvedli, že pokud se koná určitá konference, nebo zajímavé školení, tak ten prostor zúčastnit se pro pracovníky je.

Pracovníci Integrovaného centra nevzdělávají jenom sebe. Ale i veřejnost. R2 řekl: *Integrace se netýká jen cizinců, ale i veřejnosti. Proto pořádáme různé přednášky a semináře. Jezdíme po školách, kde studenty informujeme o tom, kdo jsme my, kdo jsou naši klienti a také o integraci. Lidé v dnešní době mají předsudky. Média v dnešní době vše zveličují a lidé pak mají strach a vytvářejí si různé domněnky.*“

Kategorie s názvem stále se vzdělávat se zabývá, jaký způsobem se sociální pracovníci v Integrovaném centru dále vzdělávají. Dle zákona *je zaměstnavatel povinen zabezpečit pracovníkům v sociálních službách další vzdělávání v rozsahu nejméně 24 hodin za kalendářní rok, kterým si obnovuje, upevňuje a doplňuje kvalifikaci.* (MPSV, ©2017, online).

Sociální pracovník musí mít vystudovanou sociální práci, sociální pedagogiku nebo obory příbuzné, z čeho plyne znalost zákona 108/2006 Sb. Pracovníci v sociálních službách se musí dále vzdělávat a prohlubovat svou kvalifikaci. Jsou povinni absolvovat školení, semináře a další vzdělávací aktivity. Pracovníci Integrovaného centra musí absolvovat 24 hodin povinného vzdělávání. Téma si vyberou sami podle toho, co je zajímavé. Jednou ročně se koná setkání všech sociálních pracovníků Integrovaného centra, kde řeší aktuální problémy a vše, co je potřeba. Jedná se o záležitosti, které vyplývají z legislativy. Jedná se o důchodovou politiku, sociální pojištění a to pro to, aby věděli, jestli mají uzavřenou mezinárodní smlouvu s danou zemí, jestli cizinci mají nárok na důchod. Do dalšího vzdělávání patří i supervize. Celkově se jedná o 16 hodin. Řeší se problémy v daném kolektivu, ale jedná se i o individuální konzultace. Třikrát do roka se realizuje regionální platforma, kde se setkávají odborníci z cizinecké problematiky, zejména cizinecká policie, odbor azylové migrační politiky, Ministerstvo práce, odbor školství, kde se řeší aktuální problémy. Dále jednou ročně se koná školení pro nové sociální pracovníky na téma migrace. Nejedná se ale jen o vzdělávání pracovníků, ale také i vzdělávání veřejnosti. Centra pořádají přednášky pro školy ale také i pro veřejnost.

6.3 Klient a jeho potřeby jsou vždy na prvním místě

Zvolené kódy pro druhou kategorii jsou: odborné sociální poradenství, terénní programy, zajištění tlumočnicka, nostrifikace, jazyková bariéra.

V Integračním centru jsou registrované dvě služby. Odborná sociální poradenství a terénní programy. O sociální práci hovoří R1 následovně: *„Práce s cizinci je široká. Záleží, jestli probíhá ambulantně, nebo terénně. Pokud práce probíhá ambulantně, klient se dostaví přímo k nám do centra a my se snažíme zjistit problém, který u něj nastal. První setkání probíhá tak, že klient přijde, zjistíme, jak je na tom s jazykem.“* Častým problémem je jazyková bariéra, kdy se klient dostaví a neumí český jazyk. V těchto situacích se dostaví tlumočnick, který v centru pracuje. Zeptali jsme se, o tlumočnických zemích jde. R2 odpověděl, že se jedná o tlumočnický mongolského jazyka, vietnamštiny, ruštiny. Co se týče nejčastějších důvodů, tak se pomoc týká toho, že klient chce prodloužit pobyt v ČR. R3 říká: *„Nejčastějším důvodem příchodu do našeho centra je ten, že klient chce změnit pobyt z dlouhodobého na trvalý. V ten moment mu řekneme, co všechno k tomu potřebuje. Vytiskneme mu informace a dokumenty, které je potřeba doložit. Klient pak společně se sociálním pracovníkem v doprovodu dochází na příslušný úřad.“* R4 dodává: *„Ono záleží na individuálních příbězích klientů, jestli jsou schopni sami zvládnou potřebné úkony, jestli se zvládnou vůbec dorozumět. Pokud ta čeština není na takové úrovni, poskytneme klientovi tlumočnicka.“* Pokud klient přijde do centra a jeho problém se týká spíše právního charakteru, požádá centrum o pomoc právního zástupce, který dochází do centra minimálně jednou za týden. R5 uvádí: *„Pokud klient přijde s problémem a je to vyložene právního charakteru, předáme případ našemu právnímu zástupci. Většinou se témata týkají správního řízení, kterým musí projít, aby získal například trvalý pobyt. Ty témata jsou různorodé.“* R2 dodává: *„Z právního hlediska řešíme i exekuce a stává se, že klient se nachází v insolvenčním řízení. V tomto případě se snažíme klientovi pomoci, aby se z dluhů dostal. Snažíme se vymyslet například splátkový kalendář, který by mu vyhovoval.“* Dalším problémem klienta může být také uznání zahraničního vzdělání. Klient absolvoval ve své zemi základní, střední nebo vyšší odborné vzdělání a chce ho v České republice uzнат. Může požádat krajský úřad o uznání zahraničního vzdělání. R3 zmiňuje: *„Přijede klient z Ukrajiny, vystudoval vysokou školu například pedagogiku a chce si nechat uzнат tady v české republice diplom, ale úřad to nepovolí. V tu chvíli my mu pomůžeme zařídít rozdí-*

lovou zkoušku.“ Komunikace mezi klienty a sociálními pracovníky nemusí probíhat jen osobně. Sociální pracovníci komunikují i přes email nebo telefonicky.

Další sociální službou jsou terénní programy. Terénní programy patří mezi služby sociální prevence. Mezi činnosti sem patří zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, pomoc při obstarávání osobních záležitostí. R3 odpověděl na otázku Jakým způsobem probíhá terénní sociální práce následovně: „*Konkrétně u nás ve Zlínském kraji probíhají terénní sociální práce minimálně jednou týdně v úterý. V rámci terénní sociální práce jezdí pracovníci do regionů, kde je určitá poptávka například po kurzech češtiny, nebo pokud se vyskytne problém nebo dotaz. V daném místě jsme přímo v přirozeném prostředí klienta.*“ Integrační centra mají k dispozici služební vůz, kterým se mohou dopravit kamkoliv za klientem. R1 dodal, že v rámci terénní práce probíhá i monitoring. „*Monitorujeme ubytovny, jestli neprobíhá sociální napětí mezi jedinci a když už se nacházíme v daném městě, navštívíme odbor sociální věci.*“ R4 dodal: „*Pokud už se nacházíme v určitém městě, oslovíme i zaměstnavatele regionu, kteří zaměstnávají cizince. Nabízíme jim jednorázové vzdělávací aktivity, např. kurzy češtiny.*“

Kategorie, která nese název Klient, a jeho potřeby jsou vždy na prvním místě, popisuje proces pomoci od příjezdu cizince do ČR, jeho návštěvou v Integračním centru další pomoci ze strany sociálních pracovníků.

Dle výpovědí vyplývá, že Integrační centra využívají dvě metody. A to casework – kdy základem je pochopit klienta a porozumět jeho společnosti a kultuře. Pomáhá mu najít dostupné bydlení, zdravotní péči, zaměstnání a to z toho důvodu, že klient se nedokáže orientovat. Další metodou je komunitní sociální práce s lokalitou, kdy záměrem je řešení problémů se skupinou v tomto případě na ubytovnách pro cizince.

Služby jsou určeny pro občany třetích zemí. Klient po příchodu navštíví Integrační centrum, kde dostane užitečné informace jak dále postupovat. Sociální pracovníci poskytují služby ambulantně i terénně. Z důvodu jazykové bariéry se v centru nacházejí tlumočníci, kteří pomáhají klientovi řešit problémy jak se sociálním pracovníkem, s právním poradcem, nebo přímo na úřadě. Z důvodu jazykové bariéry nabízí klientům kurzy češtiny, které jsou nejvíce využívanou službou centra. Sociální pracovníci pomáhají řešit věci, které se týkají žádostí trvalých pobytů, exekucí, vyhoštění cizince ze země. Dalším problémem může být i uznání studia ze zahraničí. Pokud klient chce uznat studium, pracovník mu pomůže s náležitostmi a zařídí mu i rozdílové zkoušky. Klient se může ocitnout

v insolvenčním řízení, kdy pracovník mu pomůže sestavit například splátkový kalendář. Další službou je terénní program, kdy sociální pracovník dochází do lokalit, kde se klienti nachází. Snaží se jim pomoci se vším, co potřebují. Obcházejí vietnamské prodejny, ubytovny jestli nedochází k sociálnímu napětí, a dochází i na příslušný úřad, pokud je to nutné.

6.4 Zaměstnání jako první krok k novému životu

Zvolené kódy pro třetí kategorii jsou: jazyková bariéra, soudržnost, pomoc klientům, levná pracovní síla.

Zaměstnávání cizinců obnáší více administrativy ze strany zaměstnavatele, ale i zaměstnance. Zatímco mezi zaměstnavatele a příslušníkem České republiky stačí podepsat pracovní smlouvu, nahlásit ho na správu sociálního zabezpečení a jeho zdravotní pojišťovnu, u cizince to není tak jednoduché. *„Ministerstvo zahraničí se snaží korigovat politiku zaměstnanosti na jednu stranu s ohledem na přísun „levné“ pracovní síly ze zahraničí na úkor české pracovní síly.“* Lze ale vidět snahu o integraci cizinců pobývajících legálně na území ČR do českého pracovněprávního systému. R1 řekl: *„Teď se hodně řeší trh práce. Na jednu stranu jsou firmy, které chtějí obsadit pozice cizinci a to z důvodu, že Češi neberou takovou práci z důvodu, že není dobře placená, nebo, že ji nechtějí.“* Pokud cizinec chce zaměstnání, musí si podat žádost na zastupitelském úřadě. R3 dodal: *„Tento proces není jednoduchý. Legislativa zaměstnanecké karty je dost důležitá a není to jednoduché. Z toho důvodu se snažíme zaměstnavatelům pomoci a trvá to třeba až půl roku“.* R5 se vyjádřil následovně: *„Firmy, které zaměstnávají cizince se snažíme pravidelně navštěvovat. Stává se ale, že firmy nemají zájem. Každá firma má jiný postoj. Důvodem je náročnost náležitostí, které jsou potřeba k zaměstnání cizince. Největším důvodem ale bývá jazyková bariéra.“* Jazyková bariéra je největším problémem. R4 dodal: *„Firmy se ale snaží problém s jazykovou bariérou řešit. Poskytují prostory zdarma na výuku češtiny.“* Pokud klient se snaží najít práci, může se dostavit osobně do integračního centra, kde mu pracovník pomůže najít vhodnou pracovní pozici.

Kategorie s názvem zaměstnání jako první krok k novému životu se zabývá tím, jakým způsobem klient najde zaměstnání, jakým způsobem sociální pracovník pomáhá klientovi dané místo najít a jakým způsobem probíhá spolupráce s firmami. Ne všechny firmy chtějí zaměstnávat cizince. Největší důvod je jazyková bariéra.

Už při příchodu do centra, se snaží sociální pracovník najít klientovi práci, ať už přes internet nebo osobně přes firmy, které zaměstnávají cizince. Jsou firmy, které cizince zaměstnávat nechtějí a to z důvodu neznalostí českého jazyka, kvůli předsudkům, ale také i z důvodu, že zaměstnávat cizince je složitější a zdlouhavější z hlediska administrativy. Jsou tu ale i firmy, které zaměstnávat cizince chtějí a to proto, že jsou označováni za levnou pracovní sílu. Čeští občané tuto pozici nechtějí kvůli platovému ohodnocení. Kvůli jazykové bariéře firmy poskytují prostory pro výuku českého jazyka.

6.5 Pomoc klientovi v přirozeném prostředí

Zvolené kódy pro tuto kategorii jsou: terénní služba, problémy v komunitě, samota

Terénní sociální práce dle zákona o sociálních službách je prováděna prostřednictvím terénních forem sociálních služeb. Je to činnost, které zajišťuje pomoc a podporu osobám, za účelem sociálního začlenění, nebo prevenci sociálního vyloučení. Hlavním znakem této služby je pomoc v přirozeném prostředí. R1 uvedl: „*Jak už jsem zmiňoval, terénní služba probíhá minimálně jednou do týdne. Většinou jezdíme do těch samých lokalit. Jedná se zejména o vietnamské prodejny.*“ R5 zmínil: „*Vietnamské prodejny jsou nejčastější místa, které navštěvujeme. Ptáme se jich co je nového, jestli s něčím nepotřebují pomoc, a nebo poradit.*“ R3 doplnil: „*S vietnamskou skupinou, kam nejčastěji jezdíme se známe. Jsou komunikativní a společenští. Pokud ale máme nového kolegu, stává se, že tak sdílní nejsou. Musí si první vytvořit důvěru s novým sociálním pracovníkem.*“ Přirozené sociální prostředí je místo, kde se osoba běžně pohybuje, kde pracuje a realizuje sociální aktivity a bydlí. Sociální pracovníci dochází i do ubytoven, kde klienti bydlí. R5 říká: „*Navštěvujeme ubytovny, kde klienti bydlí. Monitorujeme jestli nedochází k sociálnímu napětí mezi jedinci, jestli nemají problém s ostatními lidmi v jejich okolí.*“ R5 terénní sociální práci shrnul následovně: „*Přijedeme na místo, navštívíme komunitu, ptáme se na problémy, nabízíme jim různé kurzy, které zrovna pořádáme. Pokud se nám svěří s problémem, snažíme se jim hned pomoci.*“

V kategorii s názvem pomoc klientovi v přirozeném prostředí se zabýváme více terénní práci a to v přirozeném prostředí klienta. Terénní služba probíhá minimálně jednou týdně a pracovníci jezdí do přirozeného prostředí klienta. Většinou to bývají vietnamské prodejny.

Pracovník po příjezdu navštíví prodejny, ptá se, jestli je nějaký problém, jestli potřebují s něčím pomoc. Pokud je to nutné, dochází i na příslušné úřady. Dalším zjištěním byla i klientova důvěra. Pokud se s pracovníky klienti znají, mají v nich důvěru. Pokud přijde nový pracovník, trvá nějakou dobu, že si klient k pracovníkovi najde cestu.

6.6 Český jazyk jako základ všeho

Zvolené kódy pro tuto kategorii jsou: kurzy češtiny, jazyková bariéra, zkouška z českého jazyka.

R1 se vyjádřil následovně: „*Čeština je základ. Nemusí být úplně perfektní ale základy jsou potřeba. Navíc je potřeba při udělení trvalého pobytu.*“ R2 dodal: „*Je potřeba mít alespoň základy češtiny při běžných úkonech. Samozřejmě pokud se jedná o složitější věci, jako například schůzka na úřadě, tak klientovi pomůžeme a poskytneme mu tlumočnicka.*“ Při vstupu do ČR klienti sami přicházejí do Integračního centra a ptají se po kurzech češtiny. Jako bylo již zmíněné v teoretické části, kurzy češtiny se konají přímo v Integračním centru. R3 dodal: „*Kurzy češtiny pořádáme u nás v Integračním centru, ale i jinde. Třeba ve škole. Například když přijede rodina do České republiky, tak se řeší začlenění dítěte do školy. Pokud je to potřeba, otvíráme kurzy přímo ve škole.*“ R5 zmínil: „*Jak už bylo i zmíněno, kurzy se můžou konat i ve firmách. Pokud je to firma, která zaměstnává cizince, firma sama poskytne prostory na výuku.*“ R4 to shrnul následovně: „*Čeština je základ k dalšímu životu v ČR.*“

V této kategorii jsme se zaměřili na služby poskytované Integračními centry. Všichni respondenti uvedli kurzy češtiny. Ať už byly položeny jakékoliv otázky, všechny odpovědi zahrnovaly znalost českého jazyka. Český jazyk je pro cizince důležitý. Pokud cizinci chtějí pobývat na území jakékoliv země, měli by mít aspoň základy jazyka dané země. Integrační centra nabízejí kurzy češtiny. Jsou poskytnuty zdarma pro občany třetích zemí. Pomáhají klientovi naučit se základy českého jazyka, aby byl připravený na zkoušky, které jsou důležité pro udělení pobytu v České republice. Kurzy probíhají zhruba dvakrát týdně a mají dvě úrovně. Pro začátečníky a pro pokročilé.

7 SHRNU TÍ

Cílem výzkumu bylo zjistit, jakým způsobem probíhá sociální práce kvalifikovaným sociálním pracovníkem Integračního centra. Jak sociální práce probíhá, jakou kvalifikaci musí sociální pracovník mít. Dále z výzkumných otázek jsme chtěli zjistit, jestli se kvalifikace dále prohlubuje, jaké služby Integračních center jsou nejvíce využívány.

Všichni respondenti z Integračních center vystudovali sociální práci, nebo sociální pedagogiku. Dříve pracovali s jinými cílovými skupinami a získávali potřebné zkušenosti. Základem je vystudovat vyšší vzdělání v oboru sociální práce a věd podobných. Tyto obory zahrnují znalost zákona 108/2006 Sb., který je nezbytný znát při této práci. Z výsledků výzkumného šetření vyplývá, že znalost tohoto zákona je nezbytnou součástí tuto práci vykonávat. Nemůže do sociálních služeb přijít osoba, která chce jen pomáhat a přitom nemít znalost legislativy. Při přijímání sociálního pracovníka v Integračním centru ocení předchozí zkušenosti. Z důvodu o nedostatečný zájem, přijímají ty, kteří takové zkušenosti nemají. Dále se respondenti shodli, že znalost zákona je sice nejdůležitější, ale že také záleží na tom, jaký pracovník je. Musí být empatický a mít sociální citění a ctít etické kódexy. Na druhou stranu musí být ale silná osobnost, aby zvládl i těžké události klientů. Důležité je mít aktuální přehled o situacích, které se dějí a to z důvodu, že média ovlivňují situace a pravdu.

Pracovníci v sociálních službách se musí dále vzdělávat. Musí absolvovat 24 hodin ročně povinného vzdělávání. Je na nich, jaké témata si vyberou, ale musí brát ohled na poskytnuté finance. Jednou za rok, se koná setkání všech sociálních pracovníků z Integračních center, kde se řeší aktuální věci a to, co je zrovna potřeba. Mezi aktuální věci patří například elektronická evidence tržeb, nebo důchody. Pro nové pracovníky bývá jednou ročně školení na téma integrace. Toto školení má v kompetenci Ministerstvo vnitra. Dále 3x do roka se koná regionální platforma, kdy se setkávají odborníci z cizinecké policie, odbor azylové migrační politiky, Ministerstvo práce, odbor školství. Důležitou součástí je ale i supervize, která se koná 4x ročně a to z důvodu řešení problému v prostředí pracovníků. Další vzdělání se ale netýká jen samotných pracovníků, ale také vzdělávat veřejnost. Integrační centra pořádají různé přednášky a semináře pro veřejnost a pro školy, kde informují o základních informacích Integračního centra a také o aktuálním dění a to z důvodu předsudků veřejnosti.

V kategorii klient a jeho potřeby jsou vždy na prvním místě, jsme se zabývali samotnou sociální prací s cizinci a to od příchodu cizince do České republiky až po žádost o trvalý

pobyt. Integrační centra využívají dvě metody. A to casework, kdy základem je pochopit klienta a porozumět jeho společnosti a kultuře. Pomáhá mu najít dostupné bydlení, zdravotní péči, zaměstnání a to z toho důvodu, že se klient nedokáže orientovat. Další metodou je komunitní sociální práce s lokalitou, kdy záměrem je řešení problému se skupinou, v tomto případě na ubytovnách pro cizince. Služby Integračních center jsou určeny pro občany třetích zemí. Centra poskytují dvě registrované služby. A to odborné sociální poradenství a terénní programy. Klient po příchodu do České republiky dochází do Integračního centra, kde dostane odpovědi na všechny otázky a pomůžou mu se všemi problémy. Hlavním znakem příchozích cizinců je jazyková bariéra. Integrační centra mají tlumočnický, kteří pomáhají klientům nejen přímo v místě centra, ale také i v úředních a právních. Dochází s nimi na úřady, pokud je to potřeba. Včetně ambulantní služby poskytují i právní poradenství, kdy do centra dochází právní poradce, který pomáhá klientům s problémy, které jsou více právního charakteru. Příkladem je příkaz k vyhoštění klienta, nebo se týká správního řízení, nebo pokud se klient nachází v insolvenčním řízení. Z důvodu jazykové bariéry se přímo v centrech vyučují kurzy češtiny, které jsou klientům poskytnuty bezplatně. Z výzkumu bylo zjištěno, že český jazyk je základ k dalšímu životu v České republice. Český jazyk je jedna z hlavních podmínek k udělení trvalého pobytu na území České republiky. Druhou registrovanou sociální službou je terénní sociální služba, kdy pracovníci dojíždějí do přirozeného sociálního prostředí klienta. Zpravidla je to 1x do týdne. Jejich úkolem je docházet do komunit, kde se klienti nacházejí. Dávají jim nabídky například na kurzy češtiny, nebo semináře. Ptají se jich na problémy, jestli se naskytly a pokud ano, pomáhají je řešit. Nejčastěji jsou navštěvovány vietnamské prodejny. Klienti se s pracovníky navzájem znají a mají k nim důvěru. Pokud nastoupí nový pracovník, klienti tak sdílní nejsou. Dále pracovníci navštěvují ubytovny, kde klienti bydlí a monitorují, jestli tam neprobíhá sociální napětí. Při příležitosti, že se nacházejí v daném místě, navštěvují odbor sociálních věcí a také firmy, které zaměstnávají cizince.

Zaměstnávání cizinců není tak snadné. Zahrnuje to více administrativy než u občanů České republiky. Jsou firmy, které chtějí zaměstnávat cizince a to z důvodu, že jsou levná pracovní síla a občané České republiky o tuto práci zájem nemají. A to třeba z důvodu platu. Jsou ale i firmy, které zaměstnávat cizince nechtějí a to kvůli jazykové bariéře, nebo předsudkům. Firmy, které zaměstnávají cizince, poskytují prostory pro výuku češtiny a tím řeší problémy s jazykovou bariérou.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se soustředila v teoretické části na čtyři oblasti a to migrace, integrace cizinců, sociální práce a Integrovaná centra. Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jakým způsobem probíhá sociální práce s cizinci prostřednictvím kvalifikovaného sociálního pracovníka Integrovaného centra. Součástí byl kvalitativní výzkum, který byl proveden na základě polostrukturovaných rozhovorů se sociálními pracovníky Integrovaného centra.

V teoretické části bakalářské práce byly popsány základní pojmy tématu cizinci a migrace, kde jsme se dozvěděli, kdo občan třetí země je, jaké jsou druhy migrace, jaké druhy pobytu v ČR jsou. Druhá kapitola pojednávala o integraci cizinců do společnosti. Třetí kapitola pojednávala o sociální práci, kde jsme se dozvěděli co sociální práce je, jaké jsou metody sociální práce a jaké kompetence musí sociální pracovník mít.

Téma bakalářské práce bylo zvoleno z důvodu nedostatečně zpracované oblasti sociální práce s cizinci. Na základě výzkumu bylo zjištěno, jakým přesným způsobem probíhá sociální práce s cizinci od prvotního příchodu cizinců do ČR a jejich návštěvy Integrovaného centra až po žádost o trvalý pobyt.

Služby Integrovaných center jsou určeny pro občany třetích zemí, to jsou cizinci, kteří nejsou občany zemí EU. Po příchodu do ČR je jejich největším problémem jazyková bariéra. Z toho důvodu v Integrovaných centrech cizinci najdou tlumočnicka, který jim pomůže se vším, co je potřeba. Tlumočnick pomáhá jak ambulantně přímo v centru tak dochází s klientem na úřady, když je potřeba. Dle výzkumu bylo zjištěno, že jazyková bariéra je problém všeho. Přímou v centru jsou poskytnuty kurzy češtiny, které jsou poskytnuty bezplatně. Český jazyk je i jedna z podmínek o udělení trvalého pobytu v ČR.

Hlavní výzkumná otázka zněla, jakým způsobem probíhá sociální práce s cizinci prostřednictvím kvalifikovaného sociálního pracovníka Integrovaného centra. Cíle výzkumu byly naplněny. Pracovníci odpověděli na otázky, jaké jsou předpoklady, aby člověk mohl pracovat v sociálních službách, zejména v Integrovaném centru. Bylo zodpovězeno, jaké musí mít vzdělání, to je mít vystudovanou sociální práci nebo sociální pedagogiku. Základem je znalost zákona 108/2006 Sb. Dále bylo zjištěno, jak se dále pracovníci vzdělávají. Musí splnit určité hodiny povinných přednášek či školení. Ať už se jedná o individuální školení či vzdělávání všech sociálních pracovníků současně při společných seminářích. Nesmíme zapomenout ani supervizi, která je také povinná.

Další cíle měly zjistit, jakým způsobem pracuje sociální pracovník s cizinci. Respondenti znali na začátku rozhovoru otázky. První mluvili sami a poté jsme se ještě doptávali konkrétněji na otázky, které se týkaly sociální práce. Respondenti mluvili od prvotního příchodu klienta do centra. Jednalo se o informování klientu, s čím jim mohou pomoci, jaké informace a dokumenty jim poskytnout. Mezi prvotní pomoc patří nabídka služeb, jako jsou kurzy češtiny, právní poradenství, pomoc při hledání zaměstnání. Respondenti popsali, jak probíhá zaměstnávání cizinců, že existují firmy, které zaměstnávají cizince a to z důvodu, že je berou jako levnou pracovní sílu a Češi o tuto práci zájem nemají. Další cílem bylo zjistit, jak probíhá terénní sociální práce s klienty. Respondenti odpověděli, že se jedná o službu, která probíhá zhruba dvakrát do týdne, jedná se o lokality, kde se nachází klienti. Většinou se jedná o vietnamské prodejny, o ubytovny kde klienti bydlí. Důležité zjištění bylo, že klienti si budují k pracovníkům důvěru. Pokud se s pracovníky už znají, jsou sdílní. Pokud ale nastoupí nový sociální pracovník, klienti tak sdílní nejsou.

Jak už bylo zmíněno, cíle výzkumu byly naplněny. V praktické části byl popsán způsob, jakým způsobem probíhá sociální práce s cizinci prostřednictvím kvalifikovaného sociálního pracovníka Integrovaného centra.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BOSSWICK, Wolfgang a Friedrich HECKMANN. *Integration of migrants: Contribution of local and regional authorities* [online] 2006 [cit. 2017-01-11] Dostupné z: http://www.sem-ete.gr/wp-content/uploads/2014/07/efilwc_2.pdf

BEDNÁŘOVÁ, J. Vybrané metody sociální práce [online]. © 2010 [cit. 2014-02-02]. Dostupné z: <http://www.eapraha.cz/joomla/images/dokumenty/ss/skripta/met.pdf>

DOHNALOVÁ, Eva. *Úvod do sociální práce s migranty: problematika migrace a integrace v ES/EU a České republice*. Olomouc: Caritas - Vyšší odborná škola sociální Olomouc, 2012. ISBN 978-80-87623-02-2.

DRBOHLAV, Dušan. *Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-039-1.

CENTRA NA PODPORU INTEGRACE CIZINCŮ [online]. Praha: SUZ MV ČR, 2013 [cit. 2018-03-28]. Dostupné <http://www.integracnicentra.cz/Onas/InformaceOProjektu.aspx>

ČADOVÁ. *Postoje české veřejnosti k cizincům*. [online] 2016 [cit. 2017-03-28] Dostupné z: <http://cvvm.soc.cas.cz/vztahy-a-zivotni-postoje/2>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: Počet cizinců [online]. Praha: Český statistický úřad, 2016, 2016 [cit. 2018-04-20]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/2-ciz_nelegalni_migrace

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: Kategorie a typy pobytů cizinců v ČR [online]. Praha: Český statistický úřad, 2016 [cit. 2018-04-20]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/2-ciz_pocet_cizincu-metodika-_kategorie_a_typy_pobytu_cizincu_v_cr_-c-

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0219-6.

INTEGRACE KULTURNÍ [online]. Murphy, 2004 [cit. 2018-03-28]. Dostupné z: http://www.artslexikon.cz//index.php?title=Integrace_kulturn%C3%AD

KOPŘIVA, Karel. *Lidský vztah jako součást profese*. 6., V Portálu 5. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-922-4.

LEVOVÁ, Jana, ed. *Metodika pro práci s cizinci žijícími v České republice, kteří jsou ohroženi domácím násilím*. Brno: Spondea při ČČK Brno, 2010. ISBN 978-80-254-8499-9
METODY SOCIÁLNÍ PRÁCE S IMIGRANTY, AZYLANTY A JEJICH DĚTMI. V Praze: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-097-3.

MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ, ed. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-x

MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.

MASLEN, J., BRNULA, P. *Sociálna práca s utečencami*. Vyd. 1. Bratislava : Občanske združenie Sociálna práca, 2004. 108 s. ISBN 80-89185-06-1.

MIKKONEN, M., KAUPPINEN, J. a kol. (Eds.). *Outreach work among marginalised populations in Europe: guidelines on providing integrated outreach services*. Amsterdam: Foundation Regenboog AMOC, 2007. 65 s. ISBN 978-90-812297-2-2

MOCHŤÁK, J. *Terénní sociální práce s cizinci*. Centrum na podporu integrace cizinců pro Olomoucký kraj SUZ MV, SocioFactor s.r.o., 2012, s. 14-28.

MV ČR. Občané třetích zemí: Kdo je občan třetí země? [online]. *Ministerstvo vnitra České republiky*. © 2010 [cit. 2014-01-31]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/kdo-je-obcan-treti-zeme.aspx>

MV ČR. Azyl, migrace a integrace: Migrace [online]. *Ministerstvo vnitra České republiky*. © 2010a [cit. 2014-02-04]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/migrace-novy-clanek-890951.aspx?q=Y2hudW09NQ%3D%3D>

NEDĚLNÍKOVÁ, D. a kol. Metodická příručka pro výkon terénní sociální práce. Ostrava: Ostravská univerzita 2007. Dostupné z: http://www.mpsv./files/clanky/4031/Metodicka_pri_rucka_TSP.pdf

RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, Robert TRBOLA a Ondřej HOFÍREK. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-023-0.

SLOVNÍK SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ [online]. Praha: MPSV ČR, 2016 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <http://slovník.mpsv.cz/socialni-pracovnik.html>

ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0

TOPINKA, D., MOCHŤÁK J. (Eds). *Terénní sociální práce s cizinci: sborník z konference*. Centrum na podporu integrace cizinců pro Olomoucký kraj SUZ MV, SocioFactor s.r.o., 2012.

TROUSIL, Michal. Úloha a úskalí sociální práce s imigranty. *Sociální práce/Sociálna práca*, 2007, č. 2, s. 103-114.

PASTRŇÁK, René. Sociální práce s menšinami a migranty: [studijní texty pro kombinované studium Veřejná správa a regionální politika]. Opava: Optys, 2008. ISBN 978-80-85819-69-4.

NOVINKY V ZAMĚSTNÁVÁNÍ CIZINCŮ [online]. Portál pohoda, 2017 [cit. 2018-03-28]. Dostupné z: <https://portal.pohoda.cz/zakon-a-pravo/pracovni-pravo/novinky-v-zamestnavani-cizincu/>

UHEREK, Zdeněk, Věra HONUSKOVÁ, Šárka OŠŤÁDALOVÁ a Vladislav GÜNTER. *Migrace: historie a současnost*. Ostrava: Občanské sdružení PANT, 2016. Moderní dějiny (Občanské sdružení Pant). ISBN 978-80-905942-9-6.

ZÁKON č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. ČESKO. Praha, 1999.

ZÁKON č. 108/2006 Sb.: o sociálních službách. 2006. Praha, 2006.

ZMĚNY V SOCIÁLNÍ REFORMĚ [online]. Praha: MPSV ČR, 2012, 2012 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/files/clanky/11934/stanovisko.pdf>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR Česká republika

např. Například